

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Využití lidových zvyků, tradic a řemesel v praktických činnostech v regionu Podluží

Bakalářská práce

Bc. Eva KOLÁŘOVÁ

3. ročník - Kombinované studium

Obor: Základy technických věd a informačních technologií pro
vzdělávání a geografie

Vedoucí práce: Mgr. Martin Havelka, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 24. 6. 2016

Bc. Eva KOLÁŘOVÁ _____

Poděkování

Rád bych poděkovala panu Mgr. Martinu Havelkovi, Ph.D., za jeho čas, připomínky, cenné rady a hlavně za trpělivost během vedení mé bakalářské práce.

OBSAH

	Úvod	6
1	Popis a poloha regionu Podluží	7
1.1	Přírodní podmínky	8
1.2	Historie	8
1.3	Hospodářství na Podluží	9
2	Definice pojmů	11
2.1	Zvyk	11
2.2	Tradice	11
2.3	Řemeslo	11
3	Význam a pojetí tématu v kurikulárních dokumentech na základní škole	12
3.1	Kurikulum	12
3.2	Kurikulární dokument	12
3.3	Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání	12
3.4	Pojetí tématu v RVP	13
3.4.1	Člověk a jeho svět	13
3.4.2	Člověk a společnost	13
3.4.3	Člověk a svět práce	13
3.4.4	Průřezová témata	14
4	Tradice a zvyky v regionu Podluží	15
4.1	Lidová slovesnost	15
4.2	Lidové umění hudební	16
4.3	Lidové umění taneční	17
4.4	Lidové stavitelství a řemesla	18
4.4.1	Interiér domů	19
4.4.2	Dřevořezba	20
4.4.3	Kovářství	21
4.4.4	Malby v interiéru	21
4.4.5	Koutnice	22
5	Lidová tvořivost	23
5.1	Kraslice	23
5.2	Výšivky	23
5.3	Keramika	24
5.4	Pečivo	24
5.5	Hodové máje	24
5.6	Podlužácké kroje	24
5.6.1	Mužský kroj	25
5.6.2	Ženský kroj	25
5.6.3	Dětský kroj	27
6	Lidové zvyky a obyčeje ročního cyklu	28
6.1	Svátek tří králů	28
6.2	Masopust	28
6.3	Fašank	28
6.4	Pochovávaní basy	28
6.5	Velikonoce	29
6.6	Stavění máje	29
6.7	Dožínky	30
6.8	Vinobraní	30

6.9	Hody	31
6.10	Draní peří	32
6.11	Kateřinská zábava	33
6.12	Advent	33
6.12.1	Mikuláš	33
6.12.2	Matička Luca	34
6.12.3	Vánoce	34
6.12.4	Den chasy	35
6.12.5	Hledání služby	36
7	Občanské zvyky	37
7.1	Do kúta	37
7.2	Pohřeb	37
7.3	Svatba	38
8	Současný folklor v regionu Podluží	40
8.1	Krúžky na Podluží	40
8.2	Folklorní festivaly	42
9	Dotazníkové šetření	43
9.1	Charakteristika vzorků respondentů	43
9.2	Vyhodnocení odpovědí respondentů	45
10	Případová studie	53
	Závěr	54
	Použité zdroje	55
	Literární zdroje	55
	Internetové zdroje	56
	Zdroje obrázků	58
	Příloha č. 1: Dotazník pro učitele základních škol	60
	Anotace	63

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na lidové zvyky, tradice a řemesla v regionu Podluží ve výuce Praktických činností. Úkolem práce je ukázat učitelům, na jaké lidové zvyky, řemesla a tradice se mají zaměřit při výuce. Na zkoumaném území se v minulosti vyskytovalo mnoho lidových zvyků, tradic a řemesel, které se v současnosti vytrácejí z povědomí lidí. Některé zvyky, starobylá řemesla, lidové tradice již nejsou známé. Vlivem času úplně vymizely nebo jsou známy jen z vyprávění. Je proto nutné vést naše potomky k vlastenectví, připomínat jim odkazy našich předků, uctívat naši minulost a naučit je, být hrdý na věci, které naši předci vytvářeli a zanechali v podobě rukodělných prací, lidových zvyků a tradic. Díky poznávání tradičních řemesel, zvyků si utváříme pozitivní vztah k lidovým tancům, zpěvu, slovesnosti, nářečí, rukodělné práci naší minulosti.

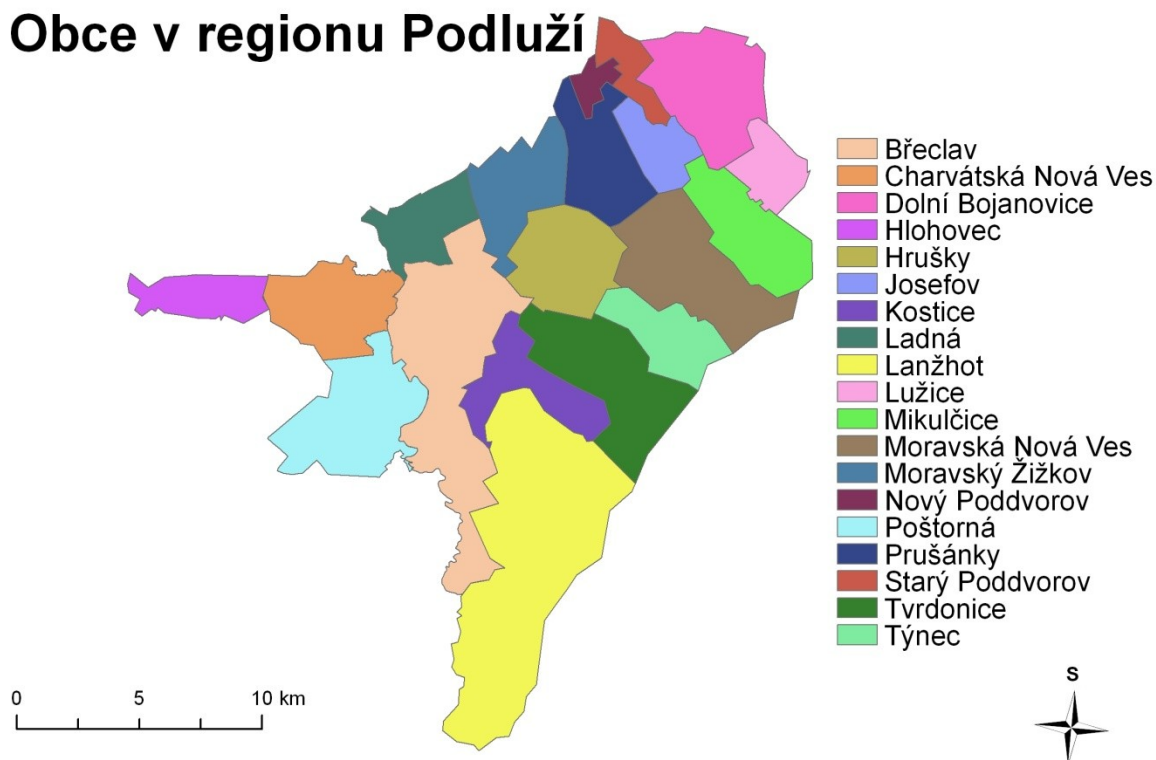
Cílem bakalářské práce je vytvoření náhledu na tradice, lidové zvyky a řemesel na Podluží, které se mohou uplatnit ve výuce Praktických činností na základní škole. Práce je zaměřena na život Podlužáků s tradicemi, které jsou specifické pro tuto vymezenou oblast. Setkáváme se s lidovou kulturou, lidovými řemesly a tematickými akcemi pořádanými v regionu Podluží během roku. Práce ukazuje na didaktické zásady, metody a formy při výuce praktických činností. Obsahuje dotazníkové šetření zaměřené na učitele vybraných základních škol v regionu Podluží, ve kterém vyučující odpovídají na otázky o používání tradic, řemesel a lidových zvyků v rámci svého předmětu. Je zpracována případová studie v rozhovoru s řediteli základních škol v Podluží, kteří poukazují na zaměřenost na lidové tradice ve školní i mimoškolní činnosti žáků.

1 Popis a poloha regionu Podluží

Podluží je součástí Slovácka, do kterého podle národopisného dělení patří Kopanice (horské obce v okolí Starého Hrozenkova), Horňácko (se střediskem Velká nad Veličkou) a Dolňácko (hradištské, brodské, kyjovské a strážnické). Vzniklo na základě národopisných jevů- krojů, lidového umění a nářečí. Jedná se o národopisný kraj. Svěráznou složku lidové kultury na Podluží tvoří lidové umění (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D, 1962).

Podluží je rovinný kraj s nejteplejším podnebím na Moravě. Nachází se v nejjihozápadnějším cípu České republiky. Je ohraničený česko-slovensko-rakouskou státní hranicí, na jihu soutokem Dyje a Moravy, na východní straně státní hranicí moravsko-slovenskou (1). Na severu a západě je Podluží vymezeno obcemi Hlohovec, Starý Poddvorov, Dolní Bojanovice a Lužice. Je součástí Slovácka. Podluží nese název podle stojaté vody, která je pojmenována nářečím jako „luže“, „uuža“ (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D, 1962). Ukazuje na existenci velkých rybníků ve 14. a 16. století. Nyní Podluží tvoří 14 obcí - Lanžhot, Kostice, Tvrdonice, Týnec, Hrušky, Moravská Nová Ves, Moravský Žižkov, Dolní Bojanovice, Josefov, Lužice, Nový Poddvorov, Prušánky a Starý Poddvorov, Ladná. Národopisně patřilo k Podluží ještě v druhé polovině 19. stol. i několik osad v Dolním Rakousku (Ranšpurk, Havranohrad), Hohenau (Cáhnov, Ringelsdorf (Lingaštorf), Waltersdorf (Přílep). Menší počet českého obyvatelstva měl v té době i Bernhardsthal (Pernitál), Drosing (Střezemnice), Durnkrut (Suché Kruty), Nieder-Absdorf (Dolní Opatov). Obce byly osídleny slovanským obyvatelstvem převážně po 30. leté válce. Dolnorakouští Podlužáci nazývali sami sebe Moravci (2).

Obce v regionu Podluží

Obr. č. 1: Obce v regionu Podluží

(Zdroj:1)

1.1 Přírodní podmínky

Studované území se nachází v provincii Západopanonská pánev, v subprovincii Vídeňská pánev, oblasti Jihomoravská pánev a celku Dolnomoravský úval, přičemž tento celek se dále dělí na podcelek Dyjskomoravská niva a Dyjskomoravská pahorkatina, konkrétně pak Tvrdonická pahorkatina. Akumulační rovina podél řek je tvořena čtvrtohorními fluviálními usazeninami (Demek, J., ed., Mackovčín, P., ed., 2006). Řeka Morava protéká Podlužím od Hodonína na jih. Na hranici s Rakouskem se stéká s Dyjí a směřuje na jih k Bratislavě. Potok Stupava protéká Podlužím u Moravské Nové Vsi pod jménem Struha a u Tvrdonic, Kostic má název Morávka. Severně od Podivína teče Trkmanka, která protéká Ladnou a ústí do Dyje. Na severu Podluží je několik potoků, které se vlévají do Dyje (3). Patří do suché a teplé klimatické oblasti s mírnou zimou (Tolasz, R., a kol, 2007).

1.2. Historie

Historii je možno sledovat od starší doby ledové. V regionech Podluží se nacházejí bývalá sídliště, hradiště, pohřebiště. Před 25 tisíci lety obývali Moravu lovci mamutů.

V 1. století n. l. vedla přes území Podluží Jantarová stezka. Ve 4. století našeho letopočtu přišli na území Moravy Slované. V 5. a 6. století bylo osídlení na jižní Moravě husté, nasvědčuje o tom pohřebiště v Lanžhotě, Staré Břeclavi. V 7. století kupec Sámó sjednotil Slováky v silný kmenový svaz. Na sklonku 8. století došlo ke sjednocení kmenů na Moravě, proto v 9. století vznikla Velkomoravská říše (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Na Podluží byla vybudována hradištní města - Valy u Mikulčic a Pohansko u Břeclavi. Z archeologických vykopávek je sledována vysoká hospodářská a kulturní úroveň Slovanů. V 10. století po zániku Velkomoravské říše docházelo na Podluží k vojenským nájezdům z Rakouska a Uher. V roce 1241 přepadli Moravu Tataři, v 15. století na území probíhaly husitské války. Za války česko-uherské na Podluží zanikly některé vesnice. V 16. a 17. století bylo Břeclavsko velmi zničeno nájedy Turků a Bočkajovců. V době feudalismu mělo na vývoj lidové kultury na jižním Podluží vliv břeclavské a lanžhotské panství. K Dolnímu Rakousku patřily do roku 1918 Poštovná, Lednice, Charvátská Nová Ves a Hlohovec. Obce v severní části Podluží mimo Mikulčice patřily do hodonínského panství.

Vliv na etnické složení obyvatel ve 13. století měl německý živel hlavně v Břeclavi, Podivíně a Hodoníně. Němci založili vesnici Lanštorf (Ladnou). Za husitských válek byli Němci vytlačeni slovanským obyvatelstvem. Cizinci mezi Slováky byli Habáni, kteří se usídlili v roce 1526 v Mikulově. Přišli z alpských zemí Německa a západní Evropy. Nejvýraznější byla charvátská kolonizace v 16. a 17. století. Charváti se usídlili v obcích Dobré Pole, Poštovná, Charvátská Nová Ves a Hlohovec (Klíma, B., 1986). V 18. století vznikala nová města a vesnice. V 19. století Podluží bylo ovlivněno vznikem železnice společnosti KFNB a vznikem po skončení 1. světové války nové hranice mezi Moravou a Rakouskem. V roce 1920 bylo k našemu území připojeno Valticko (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

1.3 Hospodářství na Podluží

Podluží se vyznačuje rovinnou krajinou a teplým podnebím. Proto se zde rozvinulo vyspělé zemědělství specializované na teplomilné rostliny. Ze zemědělských plodin se nejvíce pěstují obilniny, okopaniny, luštěniny, pícniny a zelenina. Na Podluží se daří řepě i kukuřici (Pilát, V., 1975).

Polní hospodaření se vyznačovalo trojhonnou soustavou. Pole bylo obdělávané dřevěným nářadím. Lidé chovali ve chlévech a stájích dobytek. Vinohradnictví se stalo jedním z charakteristických znaků kraje a našlo ohlas v některých složkách

lidové kultury hlavně ve slovesnosti (Brichtová, D., 1996). K rozvoji vinařství v minulosti přispívala horenská práva. Doplňkový charakter mělo včelařství, podomácká výroba hospodářských náradí, pletení košů z proutí. Z řemeslníků zde byli pekaři, krejčí, kloboučníci, obuvníci, kováři, kolaři, sedláci, zámečníci, hrnčíři, tkalci. Obchod se soustřeďoval do Břeclavi, Hodonína, Podivína. V druhé polovině 19. století a ve 20. století zejména chudší lidé nejčastěji pracovali v továrnách a v cukrovarech v Břeclavi a v Hodoníně. Malá část lidí pracovala v jihomoravských lignitových dolech, u Severní dráhy, v břeclavské pile, v hodonínské cihelně, v továrně na parkety, ve slévárně a strojárně. Děvčata pracovala jako služebné ve Vídni, Bratislavě a v Praze. Před 1. světovou válkou některé rodiny odešly z Podluží a usadily se v Rakousku ve Vídni, v Rusku a v USA. V době 2. světové války bylo jihomoravské pohraničí okupováno a po válce byl proveden odsun německy mluvícího obyvatelstva do Rakouska a Německa. Stíny těchto událostí leží mezi oběma národy dodnes. Demokratický život byl na téměř dvě generace přerušen nástupem totalitního režimu. Průmysl byl postaven na těžbě lignitu. Značného významu nabyla těžba nafty. Rozvoj industrializace kraje urychlil zánik tradičních řemesel, zaváděla se socialistická zemědělská velkovýroby. Obnova demokratických hodnot ve společnosti se v Podluží začala opět projevovat po sametové revoluci ve sféře hospodářské i v obrození duchovních hodnot Podluží (Brichtová, D., 1996).

2 Definice pojmů

2.1 Zvyk

Lidové zvyky nejsou zpravidla založeny na křesťanské tradici, ale na tradici pohanské anebo krajově podmíněné. Mezi ty nejzajímavější patří vlčnovská Jízda králů, tak zvané "pálení čarodějnic" a filipojakubská noc, 1. máj - "lásky čas", posvícení, Dušičky nebo Barborky (4).

2.2 Tradice

Tradice je předávání poznání, schopností, obyčejů a kulturních mravů. Je kulturním dědictvím, které se předává z generace na generaci. Jedná se o předávání poznání, umění, rituály, morální pravidla, recepty. K pojmu tradice se řadí platné zvyklosti, které jsou běžné. K lidovým tradicím patří- Tři Králové, Postní doba, Velikonoce, Dušičky, Mikuláš, ... (Ottův slovník naučný, 2001).

2.3 Řemeslo

Řemeslo je manuální dovednost, která je vykonávána řemeslníkem pomocí specifických nástrojů a pomůcek, za účelem zisku. Řemeslník na svém výrobku provádí veškerou práci sám fyzicky, ale i duševně, práce na výrobku není mechanická. Každý řemeslný výrobek je originál, proto by práce na výrobku měla být kvalitnější (Ottův slovník naučný, 2000).

3 Význam a pojetí tématu v kurikulárních dokumentech na základní škole

Lidová činnost v podobě lidových tradic, zvyků a řemesel se nachází v Rámcově vzdělávacím programu (RVP). S tímto tématem je možno se setkat ve vzdělávacích oblastech.

3.1 Kurikulum

Latinsky curriculum značí posun po plánované cestě. V pedagogice kurikulum znamená cestu vzdělávání žáka (5). Vyjadřuje původně učivo, v současnosti se kurikulum vztahuje k různým vzdělávacím koncepcím a jednotlivým výkladům autorů (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2009).

3.2 Kurikulární dokument

Kurikulární dokument pedagogický dokument, který vymezuje koncepci, vzdělávací obsah daného stupně vzdělávání a jeho cíle. Má státní a školní úroveň. Do státní úrovně patří Národní program rozvoje vzdělávání v České republice a Rámcové vzdělávací programy, které zaštiťuje Bílá kniha MŠMT 2001 pro předškolní, základní, gymnaziální, odborné vzdělání. Do školní úrovně náleží Školní vzdělávací programy (ŠVP), které jsou podřízené RVP. Škola si tyto programy vytváří sama dle RVP, proto se tyto školy odlišují (6).

3.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcové vzdělávací programy jsou kurikulárními dokumenty státní úrovně, které stanovují rámec základního vzdělání. Vymezují cíle vzdělávacích programů, kompetence, vzdělávací a tematické oblasti, zásady pro tvorbu vzdělávacích programů, povinnost každé školy se samostatně vzdělávat podle vlastního ŠVP, tím se podporuje profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání. V RVP se nacházejí průřezová témata, která se prolínají v některých předmětech. RVP existují pro předškolní, základní, základní umělecké vzdělávání, gymnázia, střední odborné a speciální vzdělávání (6).

Rámcový vzdělávací program pro Základní vzdělání zajišťují vzdělávací oblasti:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)

- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)
- Doplnující vzdělávací obory (Další cizí jazyk, Dramatická výchova)

3.4 Pojetí tématu v RVP

Témata lidové zvyky, tradice a řemesla jsou součástí RVP. Prolínají se do více vzdělávacích oblastí. Je možno se s nimi setkat ve vzdělávacích oblastí- Člověk a společnost, Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce (6).

3.4.1 Člověk a jeho svět

Tato vzdělávací oblast se používá na 1. stupni základní školy. Vymezuje vzdělávací oblast základního vzdělání člověka se zaměřením na společnost, rodinu, vlast, přírodu, kulturu, techniku, zdraví. Směřuje k dovednostem a poznávání historie a současnosti. Okruh Lidé a čas je zaměřen na historii a kulturní bohatství regionu, na tradice a zvyky, památky, což zahrnuje téma bakalářské práce (6).

3.4.2 Člověk a společnost

Tato vzdělávací oblast ukazuje na důležité postoje ke společnosti a na mezilidské vztahy v demokratické společnosti. Žáci získávají dějinné, sociální a kulturně historické poznatky, jsou vychovávány k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí i k ochraně uměleckých a kulturních hodnot. Vzdělávací oblast zahrnuje vzdělávací obory dějepis a výchova k občanství.

Téma bakalářské práce poskytuje obor Výchovy k občanství v tematickém okruhu Člověk ve společnosti. Žáci se seznamují s regionem, se svou obcí, s místními tradicemi, památnými místy, kulturními projevy a hodnotami (6).

3.4.3 Člověk a svět práce

Tato vzdělávací oblast se zaměřuje na praktické pracovní dovednosti v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků. Je založena na tvůrčí myšlenkové spoluúčasti žáků. Vzdělávací oblast je realizována na 1. a 2. stupni vzdělávání základní školy, je určena všem žákům (chlapcům i dívkám).

Základní školy na druhém stupni si mohou zvolit do svého ŠVP tematický volitelný okruh (práce s technickými materiály, design a konstruování, pěstitelské práce a chovatelství, provoz a údržba domácnosti, příprava pokrmů, práce s laboratorní technikou, využití digitálních technologií). Okruh Svět práce je povinný. Učí pracovat s různými materiály, učí se plánovat, organizovat a hodnotit pracovní činnost samostatně i v týmu.

Pro bakalářskou práci jsou důležité tematické okruhy Práce s drobným materiálem, který je vyučován na prvním stupni ZŠ. Spočívá ve vytváření výrobků z tradičních i netradičních materiálů. Žáci využívají prvky lidových tradic. Seznamují se se zvyky a řemesly. Tematický okruh Práce s technickými materiály je na druhém stupni základní školy volitelný. Žáci vytvářejí složitější výrobky, z různých materiálů, dozvídají se o technice, o lidových řemeslech, tradicích (6).

3.4.4 Průřezová témata

Průřezová tematika ukazuje na aktuální problémy současného světa. Rozvíjí žáka v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, postojů a hodnot. V průběhu základního vzdělávání je povinností školy nabídnout žákům všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat (Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova, Mediální výchova), jejich rozsah a způsob realizace stanovuje ŠVP. Okruhy jsou propojeny se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků.

Průřezové téma Výchova k myšlení v Evropských a globálních souvislostech, se zabývá náhledem žáků na svět, učí je sounáležitosti k Evropě. Tematický okruh Evropa a svět představuje žákům tradice a zvyky různých národů Evropy. Průřezové téma Multikultura seznamuje žáky s tradicemi, zvyky a řemesly jiných kultur (6).

4 Tradice a zvyky v regionu Podluží

Podluží je kraj s podmaňujícími, typickými kroji, písněmi a zvyky, která nikde nenajdeme. Podlužácké zvyky se zachovávají jako tradice, i když některé jsou již zapomenuty nebo dobou zkresleny. Je proto nutné budoucí generaci zvyklostí připomínat a dodržovat je.

4.1 Lidová slovesnost

Rozvoj lidové slovesnosti je pozorován v podobě dětských her, říkadel, přísloví, pořekadel, pranostik, hádanek, lidových vyprávění. Některé písně měly společné rysy s písněmi z jugoslávského území, což ukazovalo na možnost charvátského původu.

Ze známých her dětí jsou „stavjat vřbu ve vodě“, „na hada“, „na smradlavé vajíčko“, hry s míčem, s knoflíky, s kamínky, s nožem, s dřívkem, hry s říkadly, se zpěvem- „na Elišku“, „na zlatú bránu“, „na hastrmana“. Říkadly se děti rozpočítávaly. Cvičily si tímto způsobem výslovnost. Hry a říkadla znají děti na Podluží dodnes, dětský obřadní folklór většina dětí již nezná. Určitého krajového zabarvení nabývaly na Podluží přísloví, pořekadla a vinařské pranostiky (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Lidové vyprávění vznikalo při styku lidí, při práci. Při draní peří, při prástkách se scházely vdané ženy a svobodná děvčata, kde vznikaly rozhovory o všedních událostech, vyprávění, pověry a pověsti, za přítomnosti dětí i pohádky. Při vaření „trnek“ a při „odrhání turkyně“ se scházeli muži, ženy a svobodná chasa. Tyto činnosti doprovázely humorná vyprávění, anekdoty a hry. Vyprávění se rozvíjelo i při obřadních příležitostech, hlavně o svatbě, i při pohřebních hostinách. Nejčastěji se vyprávělo na Podluží při večerních besedách před vchody domů. Ve vinařských obcích při posezení u vína v „búdách“ si hospodáři vyprávěli o politických a hospodářských událostech. Vinaři někdy i zpívali. Někdy vypravěči mluvili heslovitě, ale i umělecky. Jednalo se o prožité příběhy, pohádky, pověsti, pověrečné povídky, humorná vyprávění a anekdoty. Nejoblíbenější pohádky byly s fantastickými náměty, ve kterých vystupovaly nadpřirozených bytostí (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Význačné místo v lidovém vyprávění na Podluží zaujímal pověst. Jednalo se o obecné pověsti z Čech a Moravy a pověsti místní. Z obecných pověstí byla známá vyprávění o císaři Josefu II., o spícím vojsku ve vrchu, o pokladech v podzemí. Majiteli pokladů byli na severním Podluží jezuité, na jihu Podluží habáni. V pověstech o pokladech se vyskytovaly fantastické prvky, kdy poklady byly chráněny ohněm, kohoutem se zlatým hřebenem. V některých

pověstech ze severního Podluží se vypráví, že kromě pokladů jsou ukryty pod zemí i velké sudy s vínem (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Krajské pověsti se vztahovaly ke křížům, obrázkům a sochám, stromům a studánkám, místním názvům a vojenským událostem. Většinou se v těchto místech udála neštěstí, vražda, nehoda, poděkování za záchranu života. Ke kapli v Kosticích se vztahuje pověst, že zde byl zabit důstojník a že se pozdním chodcům zjevoval na bílém koni. Aby jeho duše nabyla klidu, byla zde postavena kaple. Početnou skupinu tvořily jmenné pověsti, které vysvětlovaly vznik názvů osad, polních tratí, cest, lesů a rybníků. Obec Tvrdonice prý založil bojovný a přísný muž Tvrdon, který trestal tvrdě všechna provinění (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). V lidové tradici na Podluží se udržela i řada podání o vojenských nájezdech. Ke kuruckým nájezdům v roce 1704 se vztahovala pověst o „zázračném“ záchráně Lanžhota. Jedna cesta v Tvrdonicích se nazývala „Pod strážů“. V dobách nájezdů zde bývala na nejvyšším místě připravena hranice, kterou obyvatelé zapalovali při zjištění nepřátelského vpádu. V pověrečných povídkách se odrážela víra v nadpřirozené bytosti a jevy. Lid si vysvětloval přírodní a jiné úkazy, které si nedovedl rozumově objasnit. Vystupovaly v nich nejčastěji čarodějnice (bosorky, bobonice, újemnice) a vodníci (hastrmani). Čarodějnice si lid představoval v lidské či zvířecí podobě. Byly to známé ženy z obce nebo z blízkého okolí, které nejčastěji škodily dobytku. Obdobné povídky byly rozšířeny i v obcích v Dolním Rakousku. V lidové tradici na Podluží dožívají představy o různých strašidlech, nestvůrách, světélkách, hořících předmětech. „Pověrečné“ povídky se vztahovaly k šestinedělkám, pastýřům a lidovému léčitelství (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Dnes povídky navazují na místní vypravěčské tradice při veřejných vystoupeních. Některé projevy lidového umění definitivně zanikly, protože ztratily své společenské opodstatnění. Zanikly i některé umělecké projevy, které souvisely se životem a prací, s lidovou vírou a obyčejí, protože pozbyly svou funkci. Dodnes žijí a rozvíjejí se projevy lidového umění, které dovedou mluvit srozumitelnou řečí k současnému člověku (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

4.2 Lidové umění hudební

Na Podluží se objevují písně s velkou bohatostí nápěvů, s velkým tónovým rozsahem a melodickou pohyblivostí. Odráží se v nich rovina Pomoraví. Táhlé písně jsou společné pro celou jihovýchodní Moravu (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). V

táhlých nápěvech převažuje smutek, který přechází do sentimentality. V milostné tematice ve vrtěné se objevuje moment žertovný, v hošijích se opakuje motiv o pérečku od milé, ve verbuňcích jsou zastoupeny motivy loučení s frajírkou. Tematika je někdy baladická, vojenská, svatební. Ve vrtěné jsou charakteristické motivy o muzikantech, o tančení s milou, v hošijích o samotném vyskakování, o „pasování se“ chlapců o kosírek. V hošijích jsou hodně zastoupeny slovní hříčky. Ve verbuňcích převažují písně o dobrovolném, násilném "zverbování" na vojnu (Hrabalová, a kol., 1988). Na Podluží vznikaly písně známých lidových tvůrců. Mezi nejoblíbenější patří písně Fanoše Hřebačky-Mikuleckého V širém poli studánečka kamenná, Mikulecké pole, Mikulecká dědina. Večer na dědině znějí písně táhlé, patří k nim nápěv Za Starú Breuavú, U téj boží muky a taneční nápěv Co děuá Kača v trávě zeleněj. Někdy zpěváci obměňují rytmus, melodii a text. Místy bývá do táhlého nápěvu vkládán rytmus tanečních písní. Předzpěv k vrtěné nebývá rytmicky stejný. Na začátku bývá rychlejší a ke konci se zvolňuje. Vyhraněnou skupinu tvoří písně k tanci verbuňk. Většina byla vytvořena za působení novouherského tečkovaného rytmu. Verbuňky jsou na Podluží zpívány kolektivně nebo sólově v pomalejším tempu. Nápěvy verbuňků se vztahující k tancům kolovým polce a valčíku. Z cizích vlivů je zde nejpočetněji zastoupen český, maďarský, vlašský element. Charvátské vlivy se shledávají v jihoslovanskou rytmiku v táhlých písních (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

Zpěv u mužů se vyznačuje velkým hlasovým fondem. Ve Staré Břeclavi vzpomínají, jak je v Charvátské Nové Vsi chválili. „Chuapci, pěkně zpíváte, čut vás až k nám“ (3 km). Na Podluží se rozvinul vícehlasý mužský i ženský zpěv. Vrchní hlas nad melodií často proniká. Při vystoupení se střídá společný sólový zpěv chlapce a děvčete. Velmi populární byl zpěv Boženy Šebetovské z Lanžhota a Jožky Severina z Tvrdonic (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

4.3 Lidová umění taneční

K neznámějším tancům na Podluží patří párový tanec vrtěná, chlapecké hošije a verbuňk. Mezi starší tance s původním obřadním zaměřením se řadí žabská, šátečková nebo hejnom, k tancům rázu reprezentačního patří např. taneční hry varajková, palicová a slámečková, valacina či ovčácká a další tance polkového a valčíkového rázu (7).

Verbuňk je mužský tanec doprovázený zpěvem. Po verbuňkové písni začne hrát muzika a začne se pomalu rozvíjet tanec. Tento improvizovaný, sólový tanec je doprovázen silným výskáním (Kolektiv, 1996). Verbuňk tančili odvedenci na vojnu. Verbuňk se dělí podle regionů na šest typů- Strážnický verbuňk, Kyjovský verbuňk, Podlužácký verbuňk, verbuňk z Hanáckého Slovácka, verbuňk z Horňácka a verbuňk z Uherskohradištska a Uherskobrodsko. S tímto tancem se setkáváme hlavně o hodech, kdy bývá součástí slavnostních průvodů. V tomto tanci se i soutěží s přespolními. Generální ředitel UNESCO roku 2005 prohlásil Slovácký verbuňk za Mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva. Slovácký verbuňk se zařadil mezi devadesát prohlášených fenoménů z celého světa (8).

Obr. č. 2: Verbíř z Podluží
(zdroj: 2)

4.4 Lidové stavitelství a řemesla

Na Podluží se domy na vesnicích nazývaly ulicovky nebo silnicovky, protože byly nejčastěji obráceny delší stranou k návsi nebo k silnici. Domkaři měly štíty domů postavené do ulice. Dvůr byl oddělen vjezdem s vraty. Valbová střecha přesahovala a vytvářela kryté zápraží. Až do první světové války byly chalupy zhotovovány z cihel- kotovic. Šlo o nepálené cihly, které si rodiny dělaly sami (Kolektiv, 2011). Malé zahrádky změkčovaly domy. K malebnosti lidových staveb na Podluží přispívala barevnost. Celý dům se zvenčí líčil před velikonoce, před svatodušními svátky a na podzim před "císařskými" hody. Líčení domů byla práce žen. Nejstarší domy byly

ozdobeny barevnými, nejvíce modrými, zelenými a červenými "obrovnávkami" na spodní straně nebo i v rozích a pod okapem, které lemovaly bílé plochy zdí. Plocha žudra bývala líčena barvou nebo bohatě malována. Vedle kroje a písni pronikly nejhluběji do povědomí širokých vrstev národa o Podluží (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Názední malby byly provedeny primitivní technikou-malováním prstem v mokré omítce. Ornament názedních maleb se vyvíjel v souvislosti s ornamentem na kraslicích, výšivkách, částečně i dřevořezbě. V malbě na žudrech, kolem oken, na ohništích a stěnách v interiéru převládá stylizovaný rostlinný ornament. Základem starších maleb na žudrech na Podluží byl motiv růže. Je sledován rozdíl mezi malbami na starých a nových žudrech. Objevují se pozůstatky staré obsahovosti, střídmost, smysl pro harmonii barev (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). V lidovém stavitelství nelze opomenout, že ráz Podlužáckých vesnic byl tvořen architekturou vinných sklepů. Většinou se nacházely na okraji vesnic blízko vinic, někdy vytvářely sklepní uličky v rámci obce (Polášková, E., 1966).

Obr. č. 3: Malované žudro v obci Tvrdonice
(zdroj: 3)

4.4.1 Interiér domů

V interiéru domů se nacházely ruční malby na stěnách a nad ohništěmi. Měly rumělkově červený základ s bíle konturovanou a barevně vyplněnou kresbou s rostlinnými motivy, které se vyskytovaly na jiných názedních malbách na Podluží. Malbu uzavíral pod stropem široký pás, který byl žlutý s bílými koturovými motivy. Na konci předminulého století se využívalo šablon a válečků. V některých obcích se ojediněle zachovaly interiérové malby nad dveřmi a nad okny obytných místností.

V okolí Tvrdomic jsou tyto malby drobnější a plošné, na severním Podluží v Prušánkách, Starém Poddvorově jsou mladší malby hrubší. Stejně malby se objevují nad vchody do vinných "búd". Ornamentálně příbuzným bylo nedělní a sváteční zdobení dusaných podlah v jizbách. V sobotu hospodyně dusanou podlahu vymetla a posypala celou plochu jemným žlutým pískem. V neděli ráno vylévala na podlahu jednoduché ornamenty pomocí nádoby s dírkou ve dně. Ozdobné vylévání v jizbách zmizelo se zánikem dusaných podlah. Vylévání ornamentů vodou se provádělo i na chodnících před domy při různých svátečních příležitostech bílým pískem, zvané "vysypání". Nejmladším druhem zdobení obydlí bylo ozdobné malování mýdlem na oknech a skleněných výplních interiérových dveří. U techniky malby mýdlem se na Podluží nejvíce uplatňovaly motivy jablka, tulipánu, růže, hřebíčků, hroznů, listů révy a jiných rostlin, spirály, obloučky, kroužky a jiné základní ornamentální prvky. Tento druh lidové malby byl znám na Podluží, ale i na Dolňácku. Stěny zdobily svaté obrázky, objevovaly se malby znázorňující přírodu nebo osoby v krojích. Tuto výzdobu tvořili místní umělci. Stavby a malby patřily vedle krojů a písní k hlavním znakům Podluží. Došlo ale k zániku těchto projevů lidového umění (Kapiček, 1975-1985).

Obr. č. 4: Ukázka interiéru v Lanžhotě
(zdroj: 4)

4.4.2 Dřevořezba

Mezi nejméně vyvinuté projevy lidového umění Podluží patří dřevořezba, protože na jihovýchodní Moravě byl nedostatek vhodného dřeva. Na Podluží se s výjimkou několika plastik ze dřeva s náboženskou tematikou dřevořezba nevyskytovala. Nejvíce se umělecké opracování dřeva vázalo na lidové stavby. Objevuje se ve výzdobě výplní vstupních dveří a v jizbě na středním stropním trámu, zvaném "rošt" a

na "stúpě"- sloupu, který rošt podepíral. Zdobené sloupy pocházejí z let 1820 až 1850. Vzhledem k časovému a územnímu rozšíření sloupů se usuzuje na spojitost s habánským osídlením. Zvláštní skupinu dřevořezby tvoří náhrobní kříže. Lidové dřevořezbě vynikají práce rolníka Výmyslického z konce 19. století (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Jeho vyřezávané kříže s figurálními výjevy stojí u kostela v Dolních Bojanovicích a ve vinohradech. Truhláři prováděli umělecké opracování dřeva profilováním domácího nábytku, poliček, opěradel lavic a židlí nebo čel postelí, na podnožích truhel na šaty, kolébkách. Zdobení exteriéru dřevem se projevovalo ve zdobení vrat, vstupních dveří domu, hlavic sloupků na dřevěných plotech. Vrata byly zdobeny geometricky vodorovnými, svislými paprsky. Dřevořezba se uplatnila na hospodářském a domovním nářadí a náčiní. Nejpozoruhodněji byly vyřezávané vinařské "presy" (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

4.4.3 Kovářství

Umělecké kovářské práce se omezují na kování na vozech, kovových štítcích na klíčových dírkách u vrat a domovních dveří. Z kovářských prací místního původu stojí za pozornost některé mříže u oken ve vinných „búdách“, zejména v Nechorách u Prušánek a v Dolních Bojanovicích, u oken obytných domů v Mikulčicích. Těpané mříže na hřbitovních branách a plotech nemají lidový charakter. S místním ornamentem souvisejí jen závitnice a některé drobné rostlinné motivy. (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

4.4.4 Malby v interiéru

Na počátku 19. století malovali místní truhláři nábytek tmavozelenou nebo červenohnědou barvou s květovaným vzorem. Bohatší jizby byly zdobeny od 18. století obrazy na skle. Na Podluží se skoro žádné obrazy malované na skle nedochovaly. Nejbližším moravským střediskem výroby obrazů na skle byly Ždánice. Odtud se obrazy na skle dostávaly na Podluží. Malba na skle pro Podluží je netypická. Poutové obrazy jsou z národopisného i uměleckého hlediska ještě méně významné. V lisovnách vinných sklepů Podluží se nacházejí na zdi malby hroznů a výroby vína, dřevořezba vinařských presů a vinných sudů (Polášková, E., 1966).

4.4.5 Koutnice

Zdobení pomocí textilií se provádělo v interiérech. Nejpozoruhodnější bytovou textilií bývala koutnice, plachta oddělující lože šestinedělky. Byla vyšívána starobylým vrkúčkovým stehem na konopném plátně. Výšivka byla červená, modrá, žlutá a zelená. Koutnice se přestaly užívat na konci předminulého století. Krajky na podlužáckých krojích byly cizího původu. Často pocházely z Čech. Zdobily mužské košile, ženské rukávce, šatky a fěrtochy. Krajky domácího původu- "ficle" se nacházely na koncích ženských šatek. V poslední čtvrtině 19. století byly vyráběny strojově (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

Obr. č. 5: Ukázka koutnice na Podluží
(zdroj: 5)

Obr. č. 6: Ukázka motivu, který zdobily koutnice na Podluží
(zdroj: 6)

5 Lidová tvořivost

Tato kapitola seznamuje s lidovou tvorbou, kterou představuje výroba škrabaných kraslic, podlužácké výšivky, výroba keramiky, pečiva a hodové máje.

5.1 Kraslice

Nejrozšířenějším projevem lidové výtvarnosti je malování velikonočních kraslic. Jejich vznik souvisí s úsilím o zabezpečení úrody a plodnosti dobytka. Vývoj ornamentu na kraslicích pochází z poslední čtvrtiny 19. století, kdy na východní Moravě převládal znakový ornament, geometrické tvary, rostlinné motivy. Ústřední motiv se nachází na bříšku kraslice, na koncích vejce jsou zobrazeny šesticípé a osmicípé hvězdy. Výzdoba starších typů podlužáckých kraslic pokračuje batikovou technikou. Po odstranění ornamentu naneseného včelím voskem vznikla po obarvení bílá kresba na fialovém, červeném nebo černém podkladě celého vejce. Starší ornamenty na podlužáckých kraslicích tvoří karafiát, tulipán, hrozen, trojlístek, slimák, vlnovka, řetízek, meandr. Jsou ovlivněny nejmladším typem názedních maleb. Ženy na Podluží svůj um zdobené kraslic předávají dalším generacím (Večerková, E., 2001).

Obr. č. 7: Ukázka kraslic na Podluží
(zdroj: 7)

5.2 Výšivky

Lidový kroj je zdoben výšivkami. Nejčastěji se jedná o bílé výšivky s květinovými motivy a s prolamovanými středy. Výšivky se objevují na rukávcích, fěrtochách. Zručnost vyšívání se předává z pokolení na pokolení. Snahou je uchovat tuto krásu pro naše potomky (Kolektiv, 1996).

5.3 Keramika

Na Podluží se užívala i lidová keramika. Již v druhé polovině 16. století zde byla vyráběna v dílnách habánů. Největší část habánské výroby tvořila prostému lidu nedostupná majolika. Nejvíce hrnčírů bývalo v Podivíně. Hotovili hrnčářské výrobky pro domácí potřebu. Své výrobky vozili na jarmarky až do Dolního Rakouska. Podivínští hrnčíři měli také svůj cech, jehož potvrzovací listina pochází z konce 18. století. Keramické předměty nalezené na Podluží ukazují na styk s dílnami ve Vyškově, v Holíči, Sobotišti, odkud se na jižní Moravu keramika dovážela (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

5.4 Pečivo

Běžné lidové obřadní pečivo se pojilo s rodinnými a výročními obyčejí týkající se velikonočních a vánočních svátků. Tvarově zajímavé byly štěpánské „vrtáně“ z poloviny 19. století. Jednalo se o kruhové koláče, pletené ze dvou nebo tří pramenů. Uvnitř byl kruh vyplněn křížem z uváleného těsta a ozdoben barevnými stužkami. Ze severního Podluží je známé novoroční pečivo, které mělo tvar „stodol“ z obilních stébel s klasy. Tento koláč měl kruhovou základnu se vztyčenými třemi úplety z těsta, tvořil jehlan s ověšeným vrcholem. Nejstarším druhem svatebního pečiva byly „brány“- koláče v podobě bran na vláčení pole. Z konce minulého století jsou poslední zprávy o zhotovování okázalých svatebních koláčů (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

5.5 Hodové máje

Podobně je tomu se zdobením obřadních stromků a obřadních masek, které byly spjaty s lidovými obyčejí. Dnes jsou známé hodové máje, které jsou zdobeny ve vrcholcích různobarevnými stuhami, stromky jsou zdobené ovocem i pečivem, které se nosily ve svatebním průvodu. Stejně jako svatební „sulice“- stuhami ověšené dlouhé tyče, které jsou pozůstatkem starších svatebních praporů. Jsou známé jen z ústního podání (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

5.6 Podlužácké kroje

Nejnápadnějším a určujícím znakem tohoto regionu jsou kroje. Nejcennější části kroje se předávají, lidé si kroj pořizují pro slavnostní příležitosti (hody, fašank, svatba). Ještě po polovině minulého století byl podlužácký kroj běžný v rakouských obcích v okolí Cáhnova. Domněnkou je, že podlužácký kroj je přímým dědictvím

charvátské kolonizace. Soudí se podle mnoha shod v podlužáckém kroji a kroji moravských Charvátů. Nelze vyloučit, že si Charváti na Moravě podlužácký kroj přisvojili, protože se podlužácký kroj nevymyká ostatním krojovým typům na Slovácku. U Charvátů ve vesnicích na Mikulovsku některé druhy výšivek- zástěry a některé ženské obojky, jasně ukazují na cizí, nemoravský původ (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962).

5.6.1 Mužský kroj

Mužský sváteční kroj je složen z červených vyšívaných kalhot, které se nazývají „červenice“ a zasouvají do střapcových čízem. Košile se širokými a vyšívanými rukávy je částečně přikryta vestou „lajblem“ s dlouhými malovanými pentlemi. Klobouček- kosířek z jeřábího peří připomíná zahnutý nůž na řezání révy (9). Podle polohy kosířku se poznalo místo bydliště šohaje. V Poštovné se nosíval svísele uprostřed čela, v Lanžhotě šikmo na levou stranu a na severním Podluží hodně šikmo (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Svobodní šohajové nosili guláč- vysoký klobouček bez stříšky z černé plst. Klobouk je obtočený červenobílými žinýlkami se skleněnými střapečky. Nad čelem se nachází péro zvané „točky“ z umělých květů, s lesklými zrcátky. V péru je zapuštěn husí brk, do něhož se vkládá kosířek. Guláč se nosí v obcích Hlohovec, Charvatská Nová Ves, Poštovná, Břeclav, Lanžhot, Ladná, Kostice a Tvrdonice. V ostatních obcích se nosí „huseňák“- klobouček z černé plsti s nahoru stočenou stříškou obtočenou šňůrami zelené, červené a bílé barvy, doplněné květinami a kosířkem (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Staří hospodáři nosí při práci na poli a ve vinohradě krátké látkové kabátce se stojatým límečkem a úzké tmavomodré zástěry, jejichž levý cíp se často zasunoval za pás na levém boku. Kalhoty se nazývaly nohavice- „třaslavice“ z konopného plátna. „Širůch“ byl nejběžnější nízký klobouk s tuhou stříškou. Většina mužů po celou zimu nosila dlouhé kožichy červenohnědé „dubeňáky“, na konci 19. století nosili bílé kožichy s barevným vyšíváním (9).

5.6.2 Ženský kroj

Hlavním dílem svátečního ženského kroje je ozdobný čepec s korálky a umělými růžičkami. Vyšívaná halena má krajkové rukávce a sukňe, která se skládá z osmi až dvanácti spodních sukni. Říká se jí „kasanice, bílenice, trčanice“. Vrchní sukňe bývá v barevném provedení. Bílé nebo černé punčochy jsou zasunuty do skládaných vysokých bot zvané „čižmy“, s kovovým podpadkem, sahající do poloviny lýtek.

Nezbytným doplňkem je vyšívání kapesník (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D., 1962). Svobodná děvčata chodila v neděli a o svátcích v úzkých, barevně nebo bíle vyšíváných fěrtůscích. Vdané starší ženy nosily fěrtochy barevné s barevně vyšívánými rukávy, s vyšívánými taclemi a širokým obojkem, splývajícím do půli zad. Na rukávcích se nosily krátké kordulky, které se zapínaly na jeden knoflík. Vlasy si děvčata splétala do dvou tenkých cůpků, které si ovíjela kolem hlavy nízko nad čelem. Vdané ženy si tyto copánky svíjely do drdolu na temeni hlavy. Pod tento drdol si ženy uvazovaly šátek na "drndu", jak je v nich zachytil Josef Mánes. Ke svátečnímu oděvu byla nutná úprava dívčí hlavy do "rožků", lepenkového kornoutu, potaženého červenou látkou a ovázaného širokou stuhou, jež tvořila na vrcholu bohatě řasenou stuhu (10). Tento způsob úpravy hlavy je pro Podluží typický. Nevěsta v Týnci nebo Dolních Bojanovicích mívala dýnko čepce zakryto kruhovitou barevnou výplní s pentlemi, tzv. "růža". Ještě na konci 19. století nosily vdané ženy v otvoru čepce lepenkové dénko s velmi jemnou výšivkou. Nevěsty mívaly žlutou, látkovou sukni na spodním okraji lemovanou černými pruhy. Ostatní děvčata měla sváteční oděv s černým vyšíváním na rukávech a límci rukávců i na šatce. O svatbě na podzim a v zimě se nosila „šuba“ z tmavého sukna, lemovaná kolem rukávů a kapes černou kožešinou a zdobená červenými šňůrami. Těmto šubám předcházely v 19. století "mentýky", pošíité červenofialovým sukнем a lemované bílou kožešinou. Starší generace žen ještě donedávna chodila běžně v tmavých látkových sukních a plátěných zástěrách a v soukenných jupkách, v chladnějším počasí počasí nosívala "kacabaje" a charakteristické tuhé čepce (Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D).

Obr. č. 8: Ženské kroje na Podluží
(zdroj: 8)

5.6.3 Dětský kroj

Dětský dívčí kroj je jednodušší a nemá tolik spodních sukní. Chlapecký kroj má bílé, volné kalhoty dole s třásněmi. Jedná se o „třaslavice“. Dětský kroj nemá vysoké boty (11).

Obr. č. 9: Dětské kroje na Podluží
(zdroj: 9)

6 Lidové zvyky a obyčeje ročního cyklu

Lidové zvyky na podlužáckých obcích provázejí celý život na vesnici. Objevují se hlavně o svátcích, které jsou spojené s křesťanstvím, s obřadními svátky, lidovými zvyky a tradicemi, které se udržují během roku.

6.1 Svátek tří králů

Na Tři krále, dne 6. ledna, chodí děti převlečené za biblické krále- Kašpara, Melichara a Baltazara. U každých dveří koledníci zazpívají píseň „My tři králové jdeme k vám“, na rám domovních dveří píší posvěcenou křídou počáteční písmena králů doplněná příslušným letopočtem (Vondrušková, A., 2004).

6.2 Masopust

Při tomto slavení se pořádaly bály v sobotu nebo v neděli. Na bál se chodívalo v páru ve slavnostních krojích. O půlnoci se chodívalo domů k večeři a "převléct se" (do obnošenějších krojů). Obyčejně si dívka zvala svého tanečníka k večeři a pak spolu odcházeli na zábavu, která se většinou protáhla až do rána (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.3 Fašank

Na fašank se tři dny veselilo. Chasa se oblékala do polosvátečních krojů. Tančilo se sólo za sólem. Každé sólo bylo ukončeno vždy zpívanou- vrtěnou. Někde se tančily celé fašankové tance nebo fašankové hry. V pondělí chodily po vesnici maškarády, které si dělaly legraci z každého. Po domech vybírali výslužku, kterou v hospodě uvařili a snědli. Charakteristickým jídelm bývaly smažené koblihy (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.4 Pochováání basy

V katolické tradici postní doba před Velikonocemi trvá čtyřicet dnů, začíná Popeleční středou. V tento den dává kněz věřícím na čelo křížek. Před popeleční středou se v obcích na Podluží pochovávala basa.

V hospodě se basa pochovávala. Mládenci vzali na ramena basu, obešli místnost za smutečního pochodu fašankové písně. Položili basu na zem. Farář za asistence kostelníka a kropí basu a všechny okolostojící. Potom otevře knihu a zpívá různé narážky na mnohé příhody, které se během roku udály. Chasa uchopila basu

a průvod odcházel smutečním pochodem. Na Podluží se tento zvyk dnes neudrží (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

Obr. č. 10: Fašank v Poštorné
(zdroj:10)

6.5 Velikonoce

Velikonoce jsou nejvýznamnější křesťanský svátek, kdy byl ukřižován Ježíš Kristus a vstal z mrtvých. Velikonoce připadají na neděli po prvním jarním úplňku (Vondrušková, A., 2004). Ve Svatém týdnu před Z mrtvých vstání se pečou sladké jidáše na Škaredou středu a na Zelený čtvrtek a Velký pátek se dodržuje hrkání chlapců dřevěnými klapačkami, které nahrazují zvuk mlčících zvonů, protože odletěly do Říma. (společné putování).

K tradicím Velikonoc patří pondělní šlaháčka, která se provádí vrbovým proutím spleteným v "žíly" nebo vařajky. Děvče pro svého milého schovává krásně vymalované nebo "vyškrábané" vajíčko, na kterém bývá napsáno: „V tomto vajíčku zpívá kohútek, co odnese všecek zármutek“. V každém domě šlaháči mimo nadílku vejci bývají pohoštěni. Vyšlananá syrová vajíčka ve společném koši přinesou šohaji do hospody, kde si část nechají připravit a část si vymění za pití (Kolektiv, 1996).

6.6 Stavění máje

Ej mája, mája, zelená mája, dovezli ju chlapani, dovezli ju chlapani z poštorského hája. Ej mája, mája, vysoká mája, stavjali ju chlapani, stavjali ju chlapani před hody do rána. Symbolem hodů je hodová máj. Staví se zpravidla den před hody. Vrch máje bývá ozdoben barevnými mašlemi. Před večerem svátku vyhrává dechová kapela po

dědině před domy. Lidé odměňují muzikanty penězi nebo přípitkem. Děvčata a chlapci zpívají a dávají pozor, aby se máje neztratila. Někdy byla májka ukradena chlapci ze sousední vesnice. Máj stojí obvykle až do Svatodušních svátků (Kružík, J., Reichman, S., 2000). Malé májky stavějí stárci před domy svým stárkům, jako symbol jejich hodového partnerství.

Do tohoto období náleží i obřadní procesí při příležitosti lidového svátku Boží tělo. Je zahájen svatou mší, potom pokračuje průvod s baldachýnem, kde družičky v bílém nesou košíčky a květy, stárci korouhve. Průvod zastavuje u čtyř oltářů a u každého se čte ze čtyř evangelií. Průvod zdobí nejsvátečnější kroje svobodných mladých lidí, z nich nejkrásnější jsou ručně vyšíváné obřadní šátky (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.7 Dožínky

Oslavování sklizně úrody je velmi starý zvyk. Pořádali se v každé obci. Ženci po skosení posledního obilného stébla s radostí oznamovali hospodáři konec žatvy. V kostele se sloužila děkonná mše svatá. Žnečky upletly dožínkový věnec z obilných klasů, okrášlily koky kvítím a pak všichni odešli k hospodáři odevzdat dožínkový věnec, ohlásit dožatí a požádat o „aldamáš“ za dobře vykonanou práci. Pak se zpívalo a tančilo (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

Obr. č. 11: Dožínky v Kosticích
(zdroj: 11)

6.8 Vinobraní

Volný výčep vína byl zajištěn výčepnickým právem vinařů, označovaným jako „výčep pod víchem“. Právní význam měla původně i vinařská slavnost „zarážání hory“, která

se koná v době zrání hroznů na znamení, že hora je "zaražena". Při stavění hory, kdy se na nejvyšších místech vinogradů stavěli vysoké tyče s kyticemi z devatera květů, jsou dochovány prastaré zvyklosti, které se liší v jednotlivých vinařských oblastech. Zarážání hory se doprovázelo svěcením, kropením a okuřováním "hory", střelbou z ručnic a pistolí. Jakmile byla "hora zaražena", nesměl nikdo do vinohradu vstoupit. Přestupky proti horenskému právu byly přísně trestány, nechyběl ani trest smrti. Hrozny začali sbírat všichni vinaři najednou, až byla hora "otevřena". Víno lisovali na dřevěných rozměrných lisech umístěných obvykle v „búdách“ ve vinohradech a uchovávali je v sudech buď v samostatných sklepech nebo v „búdách“, které v současnosti nalezneme v prušáneckých „Nechorách“ a v Dolních Bojanovicích. Tento prastarý zvyk se udržel v některých obcích vinařského Podluží a udržuje se do dnešní doby (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.9 Hody

Největší událostí v obci jsou slovácké krojové hody. Měsíc před hodami je „zahrávání hodů“, kdy se všichni připravují na největší podlužáckou slavnost- na hody. „Abych pítiau dobré vinko z pohára, abych u ní prenocovau do rána“- s touto písní chlapci zahajují zahrávání hodů a také s ní i končí.

Celá dědina žije přípravami na hody. Začínají se líčit celé domy, žudra se znovu malují, „obrovnávky“ na domech musí být modře nalíčené, okna, dveře, vrata i ploty zahrádek natřené. V zahrádce před domem musí být vše upravené, uklízený dvorek. Připravují se kroje. Do vesnice se nastěhují kolotoče, houpačky, střelnice. Peče se cukroví, zabíjejí se husy, kačeny, kuřata a někde i prase. Pečou se známé a velmi dobré „koláčičky“ a „babovice“. Odpoledne v sobotu jdou mužští stavět máj. Pod máj se kladou zelené větve z lesních stromů po celém prostranství pro hodovou veselici. Tomuto místu se říká pod zeleným. Pro muzikanty je připraveno vyvýšené místo. Děvčata si v sobotu odpoledne chodívala zaplétat vlasy -„na zahrádku“. Jednalo se o úpravu vlasů do „rožků“ nebo kokešů, kterou prováděly zaplětačky. V sobotu k večeru se začínají sjíždět „hodaři“- hosté. V neděli na návsi se schází velké shromáždění lidí z celého okolí, kde se setkávají s přáteli. Nastrojení šohají ve slavnostních krojích se scházejí brzy po obědě pod májí před hospodou, kde vyhrávají muzikanti. Každý šohaj nese litrovou malovanou láhev s vínem, obtočenou kolem hrdla malovanou mašlí, za guláčem má rozmarýnovou větévku jako hodové označení. Když jsou všichni pohromadě, utvoří se kolečko a zpívají oblíbené písně.

Za hudby typických podlužáckých pochodů rozveselená chasa pochoduje a verbuje přes celou dědinu. Po cestě zavdávají přihlížejícím víno z malovaných lahví a zvou je k tanečnímu veselí. Okolo máje utvoří chlapci kruh, drží se kolem ramen a zpívají písně na „válaný verbuňk“. Všichni chlapci se rozmístí po celé taneční ploše a verbují. Každý tvoří figury a cifry. Tento obraz můžeme zhlédnout jen o hodech. Po verbuňku začínají muzikanti hrát sólo složené z valčíku, dvou polek a vrtěné. Taneční prostor lemují nastrojená děvčata, která stojí v půlkruhu. Mezi sólem stále přijíždějí přesporní na vozech tažených koňmi. Muzikanti na příkaz stárka hrají pochod, hosté obejdou máji, verbují a stárce je vítají. Pak veselí pokračuje až do rána. Druhý den na hodovou neděli se pokračuje v dozvukách hodů, kdy ženáči dojdají a dopíjejí poslední hodové pamlsky. Hodky pokračují za dva týdny po hodech. V sobotu odpoledne obcí procházejí krojované páry a hodková zábava zakončuje období hodů (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

Obr. č. 12: Hody v Ladné
(zdroj:12)

6.10 Draní peří

V předvánočním čase ženy přes den vyšivaly u oken na „rámu“ krojové součástky a večer se věnovaly draní husího peří. Hospodyně sezvala sousedky a kamarádky. Draní probíhalo obyčejně každý všední večer. Trvalo někdy jeden týden, někdy déle. Sedrané peří hospodyně sbírala se stolu do „cišky“. Dračky se mezi sebou bavily vyprávěním různých pohádek, o bosorkách, probíraly různé klepy z dědiny, zpívaly.

Když se rozcházely domů, některé si z legrace nabraly do zástěr „pazdeří" a jím vysypávaly chodníčky dvěma milencům od jednoho domu ke druhému. Na ukončení draní hospodyně připravila malou hostinu - „dodranú" (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

Obr. č. 13: Draní peří v Moravské Nové Vsi
(zdroj:13)

6.11 Kateřinská zábava

Kateřinskou zábavou, která připadala na konec měsíce listopadu, končily celoroční tancovačky. V ten den se smělo tančit jen do půlnoci. Po „Kači" následoval advent, v němž byly církví zakázány veškeré taneční zábavy. Kateřinská zábava byla významná tím, že chasa chodila s muzikanty po vesnici a vybírala „réž" od chlapců, jako platbu za celoroční tancování (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.12 Advent

Byla to doba očekávání příchodu Mesiáše na svět, příprava na Vánoce (Vondrušková, A., 2004). Čtyři týdny před vánocemi probíhaly v kostele roráty, ranní bohoslužby. Jednalo se o postní dobu (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.12.1 Mikuláš

Dne 5. prosince večer chodí po celé dědině Mikuláš. Malé děti se strašily, že nebudou-li hodné, přijde na ně čert (Vondrušková, A., 2004) a že se na za vesnicí se spouští po žebříku Mikuláš z nebe s velikým košem nadílky pro hodné děti. Byl oblečen bíle, na hlavě měl vysokou papírovou a pozlacenou mitru, na obličeji dlouhé

vousy. V jedné ruce držel vysokou berlu a v druhé zvonek a košík, kde měl ořechy, dýňová jádra, jablíčka a drobné cukroví jako dárky pro hodné děti. Čert byl oblečený v dlouhém převráceném kožichu, na obličej si nasadil rudou masku s krátkými černými růžky. V ruce držel řetěz, s kterým při vstupu do domu hlasitě šramotil. Děti měly z čerta velký strach. Na neposlušné a nebojácné zavolali rodiče čerta, aby je postrašil. Mimo nadílku, kterou dostaly od Mikuláše, si děti ještě nachystaly za okno čepice, střevíce, do kterých jim rodiče nakládali různé drobné cukroví. Zlobivé děti dostávaly do přichystaných starých svršků místo dobrot kusy kamenného uhlí (Kolektiv, 1996).

6.12.2 Matička Luca

Lucie noci upije a dne nepřidá. Podle lidové víry byla ochrankou proti čarodějnicím. Na svátek Lucie, dne 13. prosince, chodívala po domech bíle oděná žena- matička. Přes zamoučený obličej měla škrabošku, v ústech velké zuby z řepy, na hlavě hrotek a přes něj dlouhou bílou plachtu spuštěnou přes záda až k zemi. V ruce držela menší košík s „vařajkama“ nebo proutky, jimiž bila přes prsty špatné pradelny, nepořádné hospodyně. Dobré chválila. Někde nosila v ruce srp, svíčku a křížek. Prochodila celé stavení, nemluvila a byla postrachem dětí. Lucie podle lidového podání zosobňovala přástky. I z jejich tří dcer prý jedna předla, druhá vila a třetí motala. Většinou se však na den Lucie nepředlo. Tento zvyk se prý důsledně dodržoval na Podluží. Jestli přadlena tento zákaz porušila, té údajně Lucie naházela komínem velkou hromadu vřeten a musela být všechna v určený čas napředena. Když Lucie věděla, že přadlena je lenivá, rozcuchala koudel a prohlížela její nit s povídáním: „Někde jako vlásek, někde jako klásek, někde jako myší ocásek.“ Tento zvyk již s předemím vymizel (Část od pamětníků, z vlastního pozorování, část z Rovnosti 1978) (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.12.3 Vánoce

V minulosti se vánoční svátky na Podluží byly velmi sváteční, dodržovaly se lidové zvyky a tradice. Štědrý den byl přípravou na Štědrý večer. Hospodář se staral o úklid kolem domu, ale chystal i zásoby krmiva pro dobytek a drůbež na všechny sváteční dny. Hospodyně měla na starosti úklid domu a přípravu štědrovečerní večeře. Dříve se po celý den nejedlo, všichni se museli postít. Dětem se říkalo, že uvidí večer zlaté prasátko. Hospodyně postavila na stůl ošatku naplněnou obilím, nahoře s petrželí, cibulí a česnekem a pak to před večerem sypala drůbeži, aby slepice hodně nesly a

nezanášely. Kohoutu a houseru se dávalo česneku, aby byli bujní. Zbytky po večeři se házely do ohně, aby žádná nadpozemská moc nemohla škodit celému domu. Štědrovečerní večeře byla velmi jednoduchá a skromná. Patřila k nim čočková, fazolová, hrachová nebo pouze česneková polévka. Tradičním jídlem bývaly „pukance“ posypané mákem, pomaštěné máslem a oslazené medem. Jednalo se o kaši nebo krupici s máslem a medem. Potom následovalo sušené ovoce - trnky, hrušky, „krůžalky“ (sušená krájená jablka). Jedlo se ze společné mísy. Hospodyňky upekly „babovicu“ nebo koláčky s čajem. Vánoční stromek nebýval, nadílka byla chudobná nebo žádná. Při společné besedě se louskávaly ořechy a dýňová jádra a přitom se připomínalo mnoho rozmanitých vyprávění, zvyků a pověr, které se vázaly k hospodářství, poli a odhadování budoucnosti pro jednotlivé členy rodiny. Štědrý den býval dobou všelijakých kouzel a rozmanitého čarování. Ráno dávali dobrý pozor, kdo první z cizích lidí vejde do stavení. Je-li to muž, bude mít kobyla hřebečka, nebo kráva býčka, vstoupí-li žena, bude to opačně. Po večeři, nabere-li děvče náruč polínek a je-li počet sudý, vdá se. Není-li u stolu při štědrovečerní večeři sudý počet, znamená to, že toho roku někdo umře. Jsou-li zelené Vánoce, budou bílé Velikonoce. Jsou-li vidět na Štědrý večer hvězdy, bude mít hospodyně hojně vajec. Není-li zdravé jádro rozloupnutého ořechu, postihne člověka nemoc. Někde zase stavějí půlky ořechových skořápek s malými svíčkami na mísu s vodou. Čí skořápka odpluje nejdále, ten se dostane daleko do světa. V Hlohovci před večeří, kdy odzvonilo klekání, hospodyně vyhrnula ze „športheltu“ na plechovou lopatku větší část žhavého uhlí, na to pak nasypala kadidlo a vykuřovala celý dům. Děti štědrovečerní večeři zpívaly koledy od domu k domu. Byly obdarovány dárky- jablky, ořechy, dýňovými jádry a sušeného ovoce. Někdy dostaly „koláčiček“. Později se dětský zpěv smíchal s modlením žebráků a zpěvem cikánů, kteří na Podluží houfně přicházeli ze slovenské strany. Ze všech stran se ozývala střelba z „klučů“, hmoždířů a bambítek (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.12.4 Den chasy

Na Štěpána odpoledne se scházela chasa v hospodě. „Na Štěpána není pána!“ Na tento svátek ženy z legrace posílaly hledat službu jinam - muži měli „doslúženú“, a proto se v hospodě s kamarády bavili. Volil se stárek. Stárkem se stával chlapec, který přišel z vojny. Stárek musí umět udržet chasu po hromadě. Musí zajistit a sjednat muzikanty na celý rok, zajistit termíny zábav, zajistit dovoz, postavení a

kácení máji. Stárek musí být pozorný k přespolní chasě při vítání a pohoštění, zavádět děvčata přespolním, o hošijích předávat správným způsobem „předek“, vyhlašovat sóla při tanci. Zajistit zábavy, aby byly hodně navštěvované a veselé. Volba stárku se udržuje i do dneška (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

6.12.5 Hledání služby

Na Štěpána měli služební pacholci- „doslúženú“. Končila jim celoroční služba u hospodáře. Jestliže pacholek zůstal, hospodář mu dával závdanek (peníze). Na doslúženú upekla hospodyně služebnému velký koláč a ozdobila jej krušpánkem a papírovými barevnými pentlemi. Když byl služebný ze vzdálenější vesnice, hospodář nechal pacholka zavézt koňmi domů na opentleném voze nebo na saních. Hospodář nebo kamarádi při odjezdu stříleli na jeho počest z pistolí. Někdy sloužícího kamarádi se zpěvem doprovázeli až do rodné vsi. Děvčata se na Štěpána převlékla za kluky a šla si hledat službu jako pacholci. Ve skupinkách šla po vesnici, zpívala, výskala. Vpadla do některého domu, kde nabízela hospodáři své služby. Tento zvyk z podlužáckých obcí vymizel. Vešla do domu a odříkávají koledu: „Koleda, koleda, Štěpáne, co to neseš ve džbáně? Nesu, nesu koledu, upadl sem na ledu, psi se na mě sběhli, koledu mně snědli, a ten malý nejvíce, roztrhal mně střevíce“. Hlavním koledníkem v dědině byl pastýř, který se svou ženou procházel celou dědinou. Pastýř nejdříve zapráskal kocarem, pak zatroubil na volský roh a zazpíval. I děti chodily po vesnici, zpívaly koledy a za koledu dostávaly pamlsky (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

7 Občanské zvyky

Tato kapitola ukazuje na občanské zvyky Podluží. Zabývá se narozením, svatbou, pohřbem. Tyto důležité události v životě člověka byly spojeny s určitými tradicemi. Některé vymizely, ale některé se udržují i dnes.

7.1 Do kúta

Věřilo se, že rodička je po celou dobu šestinedělí obklopena nebezpečím od různých démonů. Proti uhranutí byla chráněna. Její postel se nacházela v „kútě“ a byla zastřena kútnickou plachtou. Kútnických plachet se užívalo na Podluží v 90. letech 19. století. Plachty byly bohatě vyšívány. Byly zavěšeny na stropním dřevěném trámu. Rodička sama viděla prolamovanými pásy „mréžkou“ ven, ale nikdo cizí ji neviděl. Žena v „kútě“ nesměla vycházet přes dům, dokud nebyla „na úvodě“. Kdyby se zdržela mimo dům v poledne nebo po klekání, mohlo by se její dítě ztratit nebo by jí mohlo být vyměněno za nějakého „podhoděnca“. Kolem narozených dětí se rozšířilo hodně pověr. Věřilo se v uřknutí. Po porodu „babka“ (por. bába) zavinula novorozence do zástěry a položila ho pod stůl. „Ze země jsme pošli, do ní se navrátíme, a budiž k něčemu.“ Pak ho zlehka udeřila, aby bylo poslušné. Dítě se kladlo na stůl, protože na něm bývá chléb, aby si ho vážilo. Narodilo-li se dítě v neděli, bude šťastné až do smrti. Velké štěstí čekalo dítě narozené na Velký pátek. Když kvetly růže, mělo být dítě zdravé. Když se narodilo dítě „v košeli“ (v bláně), mělo mít nadpřirozenou sílu. Každému novorozeněti měl být zasazen ovocný stromek. Jak se stromku dařilo, dařilo se i dítěti (Kružík, J., Reichman, S., 2000). Příchod dítěte na svět bylo na Podluží velkou a okázalou událostí jako jiné zvyky. První dny po narození nosily „do kúta kútnici“ příbuzní i kamarádky různé pochoutky, aby se rodička co nejdříve zotavila. Kmotřenka, která nesla novorozeně dítě ke křtu, nosila do „kúta“ třikrát (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

7.2 Pohřeb

Když někdo na vesnici zemřel, do domu smutku přicházeli každý večer příbuzní, sousedé a přátelé posedět s mrtvým, s kterým se loučili při modlitbě a vzpomínání na jeho dobré skutky. Obecní žebráci přicházeli odpoledne a modlili se za nebožtíka. Za to byli odměňováni. Trvalo to do doby pohřbu, kterého se pak zúčastnila celá vesnice.

Zemře-li svobodný chlapec nebo děvče, nesou rakev svobodní chlapci oblečení ve slavnostních krojích. Když zemře chlapec, před rakví jde „frajířka“ oblečená v černých šatech s větší zlomenou svíci nebo chlapec se dvěma dívkami ve svátečních krojích. Chlapec nese na ruku „stúpek“. Je to vysoký, ozdobený jehlan, na kterém je položen hedvábný polštářek s věncem z myrty a květin (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

V minulých dobách naříkávaly nad mrtvými plačky. Když se rakev spouštěla do hrobu, obřadně naříkali manžel, žena, syn nebo rodiče. Vychvalovali ctnosti nebožtíkovy, všechny příbuzné prosili za odpuštění, jestliže jim mrtvý někdy ublížil a děkovali za účast na pohřbu. Neuměla-li žena naříkat, najala si naříkačku za plat. Po každém pohřbu jsou zváni příbuzní do domu smutku, kde bývá přichystáno menší pohoštění, při kterém se beseduje. Ostatní smuteční hosté jsou zváni do hostince, kde je pro ně připraveno také pohoštění. Trachty se účastní také muzikanti, kteří doprovázeli pohřební průvod. V hostinci vyhrávají veselé polky a valčíky. Smuteční hosté se baví a vzpomínají na nebožtíka. Dříve se po pohřbu v hospodě i tančovalo (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

7.3 Svatba

Svatby se konaly obyčejně na podzim nebo ve fašank, nejčastěji v úterý, ve středu nebo v sobotu. Rozeznáváme "hrubú" a "malú" svatbu. Hrubá svatba trvá dva až tři dny. Na svatbu jsou pozváni příbuzní, ale i kamarádi. Hrubou svatbu tvořilo až dvě stě hostů. Malá svatba trvá jeden den; na ni jsou zváni nejbližší příbuzní (Kružík, J., Reichman, S., 2000). Čtrnáct dní před svatbou chodil ženich s nevěstou ve svátečních krojích zvat svatební hosty. Družička a družba byli nejlepší kamarádi ženicha a nevěsty. Družba měl být výřečný a veselý, neboť jaký družba, taková svatba. Povinností starší družičky bylo obstarat svatební péro pro ženicha a pro staršího mládence, pro družbu „čagan“ opletený krušpánkem, pro nevěstu a pro sebe myrtový věneček a ostatní svatební hosty větvičku rozmarýnu. Svatebčané přinášeli k přípravě svatební hostiny vajíčka, máslo, cukr, mouku, drůbež. Družba obcházel se zpěvem svatebčany a vybíral peněžité dary. Připravovalo se na svatební hostinu mnohem více jídla, než se spotřebovalo. Dokonce se zabíjelo velké prase, tele i jalovice. Peklo se spousta svatebních koláčů. Svatební dům musel být vylíčen, prostor před domem upraven žlutým vysypaným pískem. Večer před svatbou bývala svíca, děvčata zpívala svícové písně u nevěsty a chlapci u ženicha. Nevěsta a ženich

se loučí se svobodnou. Tento zvyk se udržel dodnes. V den svatby se scházeli svatební hosté. Družba vedl hlavní řeč za ženicha: „Věděli jste, že si ženich přišel utrnout krásnou, rozkvetlou ružu z jejich zahrádky“. Potom následovalo odprošení ženicha a nevěsty a požehnání rodičů. Svatební průvod směřoval do kostela. Po cestě šohaji zatahovali provazem přes cestu svatební průvod. Dostali výkupné. Po obřadu v kostele se průvod odebral do hostince nebo domu nevěsty. Doprovod jim dělali muzikanti, písně a proslov družby (Kružík, J., Reichman, S., 2000). Dodržovaly se lidové svatební zvyky. Ženich a nevěsta dostali v peřince malé dítě a povijanem svazovali nevěstu a ženicha. Po zpěvu jim daly kuchařky do ruky „bránu“, místní speciální svatební pečivo, které ženich a nevěsta házeli přes hlavu mezi přihlížející. Potom zpěvem promlouval mládenec a družička. Při obědě novomanželé seděli v rohu a jedli z jednoho talíře polévku. Starší družička i mládenec připíjeli novomanželům. Do talířů se vybírali peníze pro novomanžele. Veselí a zpěvy za doprovodu hudby trvaly až do večera. Svatební průvod se odebral do hostince, kde se za velké účasti nesvatebčanů tančilo. Před půlnocí se vyhlašovalo svatební sólo pro ženicha a nevěstu, na závěr sóla byla svatební vrtěná. Důležitým obřadem na svatbě bylo čepení, zavíjení nevěsty. Nejdříve ženy nevěstě sundaly z hlavy svatební rožky nebo kokeš, pak jí splétaly dva „lélíky“, které jí otočily kolem hlavy a upevnily hedvábný čepec, vzadu se zlatou portou (dýnko). Nevěsta se nechala čepit, až když ženich zaplatil za věneček (Kružík, Jan, 2000). Čepení nevěsty zaniklo koncem 19. století. Ženy po čepení přivedly nevěstu a zpívají vrtěnou. Druhý den svatby se roznášela výslužka a zvalo se k obědu. Svatebčané se scházeli na „popravky“. Po bohatém obědě veselí pokračovalo (Kružík, J., Reichman, S., 2000).

8 Současný folklor v regionu Podluží

Podlužácké zvyky a tradice se zachovávají předáváním z generace na generaci. Folklorní soubory a slovácké krúžky v současnosti na Podluží mají velký podíl na nevyumizení a obnově lidových písní, tanců, slovesnosti, her, vyprávění, lidových zvyků, krojů, ale i řemesel. Činnost těchto skupin a souborů, ve kterých se scházejí dospělí i děti, tvoří nedílnou součást celého společenského života Podluží.

8.1 Krúžky na Podluží

Slovácký krúžek je folklorní organizací, která se snaží o podporu rozvoje a obnovy národopisné kultury na Podluží. Vznik krúžků spadá do počátku 20. století. Zakládají je milovníci národopisu, básníci, malíři a spisovatelé. Připomínají si život na venkově. Propagují lidové písně, lidové tradice. Chrání je před dobovými módními vlivy. Snaží se, aby neupadaly v zapomnění, nebyly zkreslené a vyumělkované. Krúžky do své činnosti zapojují mladší generaci, tím ji vychovávají k lidovému zpěvu a tanci. V současnosti plní funkci nositele lidové kultury v obci, regionu. Vystupují na místních lidových zábavách a společenských akcích. Krúžek tvoří všechna uskupení zabývající se folklorem v obci. Má na starosti krojovanou mládež, mužácký a ženský sbor, cimbálovou muziku, lidové zpěváky, vypravěče, skladatele, sběratele, tanečníky a dětské národopisné soubory. Členové se scházejí pravidelně jednou týdně na zkoušky. Každý vlastní podlužácký kroj.

K nejstarším slováckým krúžkům na Podluží patří Tvrdomský slovácký krúžek. Nejdříve vznikl pěvecký sbor v letech 1928-1929, ze kterého se vyvinul slovácký krúžek, doprovázený dechovou kapelou Františka Nešpora z Kostic, později Juráčkovou dechovou kapelou z Týnce. Krúžek vystupoval doma, ale i v zahraničí. Krúžek dostal mnoho ocenění- na národopisných slavnostech ve Strážnici první místo v sólovém zpěvu (Jožka Severin a Drahomíra Stibůrková), ve verbuňku (Miloš Janulík, Jan Tuček a Vladimír Hnátek) a v ženském sborovém zpěvu“(Janák, J. a kol 1986). V současnosti krúžek sdružuje mužský a ženský sbor, taneční skupinu mládeže.

V Dolních Bojanovicích hudební dění je ovlivněno od roku 1958, kdy Pavel Janeček založil Kurz hudební výchovy, který ovlivnil všechny následující generace. Vznikla Základní umělecká škola, která ovlivnila další vývoj. V současné době v Dolních Bojanovicích působí 18 hudebních těles. Bojanovský folklor je reprezentován třemi dechovými kapelami, Bojané, Šohajka, Liduška, čtyřmi

cimbálovými muzikami Morava, Zádruha, Grajcar a nejmladší cimbálovou muzikou Stupava. Tradici lidového zpívání a zvyků udržuje ženský pěvecký sbor, mužský sbor Vox Vini a dětský národopisný soubor Slunéčko (12).

Národopisný soubor Břeclavan vznikl v roce 1954. Je velmi aktivní, u nás i v Evropě. Spolupracuje s českým rozhlasem a televizí. V roce 1985 se stal laureátem festivalu ve Strážnici, získal Náhrdelník burgundských na mezinárodní folkloristické soutěži v Dijonu ve Francii v roce 1990 (13). V roce 2005 vyhrál na folklorním festivalu v Šumperku a v roce 2006 získal tři ocenění na festivalu v Istanbulu. Program souboru vystupuje s tanečními pásmo o lidových zvycích a ukazuje typické lidové tance Podluží.

Slovácký krúžek v Ladná vzniklo na konci 50 let. 20 století. V roce 1975 vznikla dechová skupina Laděnka a v roce 1995 ženský pěvecký sbor, který získal titul Nejlepší ženský sbor Podluží. Sbor již zanikl (zvyky).

Občanské sdružení Slovácký krúžek Poštorná vznikl roku 1999. Skládá se z krojované chasy, ženského a mužského pěveckého sboru a dětského souboru Koňarci. (14).

Folklorní krúžek Pohárek byl založen v roce 2005 v Týnci. Zabývá se tance z Podluží, i z dalších regionů Moravy (15).

Na Podluží funguje mnoho dětských národopisných souborů, které vystupují s tradičními dětskými hrami, tanci a říkadly. Děti nacvičují pěvecko-taneční pásma, učí se polku, valčík a verbování.

Dětský národopisný soubor Kostičánek vznikl v roce 2004. Děti se účastní folklorních vystoupení v obci (16)

Dětský národopisný soubor Lužičánek byl založen 1. listopadu 2000. Soubor doprovází i cimbálové muziky (17).

Dětský folklorní soubor Žižkovjánek vznikl roku 2005. Soubor se zúčastňuje dětských plesů, pěveckých a verbuňkářských soutěží. Účinkuje na kulturně společenských akcích (18).

Národopisný soubor Kordulka byl založen v roce 1996 při Základní škole ve Starém Poddvorově. Soubor obnovuje zanikající tradice. V roce 2004 začal soubor spolupracovat s gajdošskou muzikou vedenou primášem Matějem Kůrečkou (19).

Dětský národopisný soubor Pomněnka z Tvrdonic se soustřeďuje na dětské hry, říkadla, písně a tance (20).

Lužický mužský pěvecký sbor poprvé vystoupil v roce 2000 na oslavách 750. výročí vzniku obce Lužice. Zajišťuje kulturní život obce (21).

Ženský sbor z Lanžhota vznikl 1987. Zúčastňuje se vystupování ženských sborů. V Lanžhotě se schází i mužský sbor (22).

Mužské sbory působí i v ostatních obcích na Podluží- Kostice, Moravský Žižkov, Hrušky, Tvrdonice, Týnec. Zajímavé je, že ženských sborů je na Podluží méně (Židlický, V., 2013).

8.2 Folklorní festivaly

Národopisné festivaly slouží k rozvoji folklorního bohatství a udržování lidových tradic. K setkávání lidí se zaměřením na lidové tradice.

V Moravské Nové Vsi pořádá tradiční Den lidových řemesel, kde se koná jarmark, různá vystoupení národopisných souborů (23).

V Lanžhotě se koná soutěž lidových vypravěčů O lanžhotský přegulňák (24).

V listopadu v Břeclavi vystupují cimbálové muziky na přehlídce Hudecké dny, na které vystupují cimbálové muziky ze všech regionů Slovácka a odjinud (25).

Nejvýznamnějším folklorním festivalem celého Jihomoravského kraje jsou Tvrdomské národopisné slavnosti - Podluží v písni a tanci, kterými se navazují na tradice lidového umění na Podluží. Národopisné soubory ukazují na tradiční lidové zvyklosti v podobě písní, tanců a her (Janák, J. a kol., 1986)

9 Dotazníkové šetření

Průzkum byl zaměřen na problematiku začlenění lidových tradic, zvyků a řemesel do výuky na Základních školách v regionu Podluží. Dotazník byl primárně určen pro učitele předmětu Praktické činnosti, osloveni však byli i další učitelé na druhém stupni základních škol, na kterých šetření probíhalo. Osloveni byli učitelé šesti základních škol v regionu (Lanžhot, Moravský Žižkov, Břeclav).

Dotazník tvořilo 10 otázek. Na otázky bylo možné odpovídat pomocí tvořených odpovědí. Všichni oslovení pedagogové učili na 2. stupni základních škol. Poslední tři otázky v dotazníku jsou specifické pro učitele vyučující Praktické činnosti.

Znění dotazníku je uvedeno v příloze práce. Vyhodnocováno bylo celkem 30 dotazníků.

9.1 Charakteristika vzorků respondentů

1. Pohlaví:

a) žena

b) muž

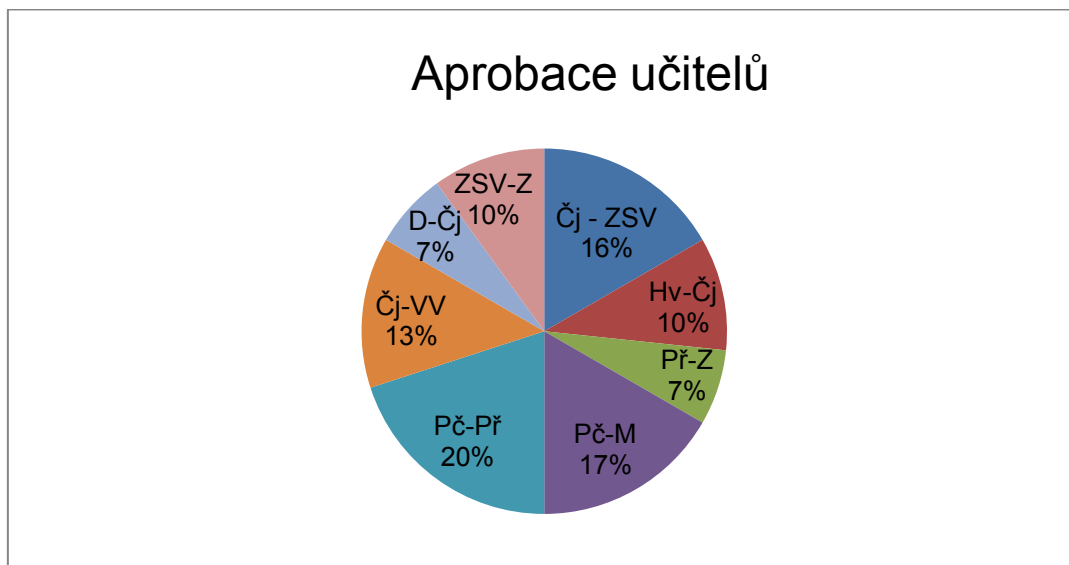
Graf č. 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví

Vzorek respondentů byl z hlediska pohlaví rozdělen velmi nerovnoměrně, viz graf č. 1. Je možno sledovat velkou feminizaci v tomto povolání.

2. Aprobace respondentů:

Graf č. 2: Rozdělení respondentů dle aprobace

Z hlediska zastoupení aprobace respondentů bylo 37 % respondentů aprobováno pro výuku Praktických činností. Dále můžeme shrnout, že z hlediska aprobace byli mezi respondenty nejvíce zastoupeni (sestupně dle četnosti) učitelé s aprobací českého jazyka, hudební výchovy, Praktických činností.

3. Lokace školy.

Graf č. 3: Rozdělení respondentů dle lokace školy

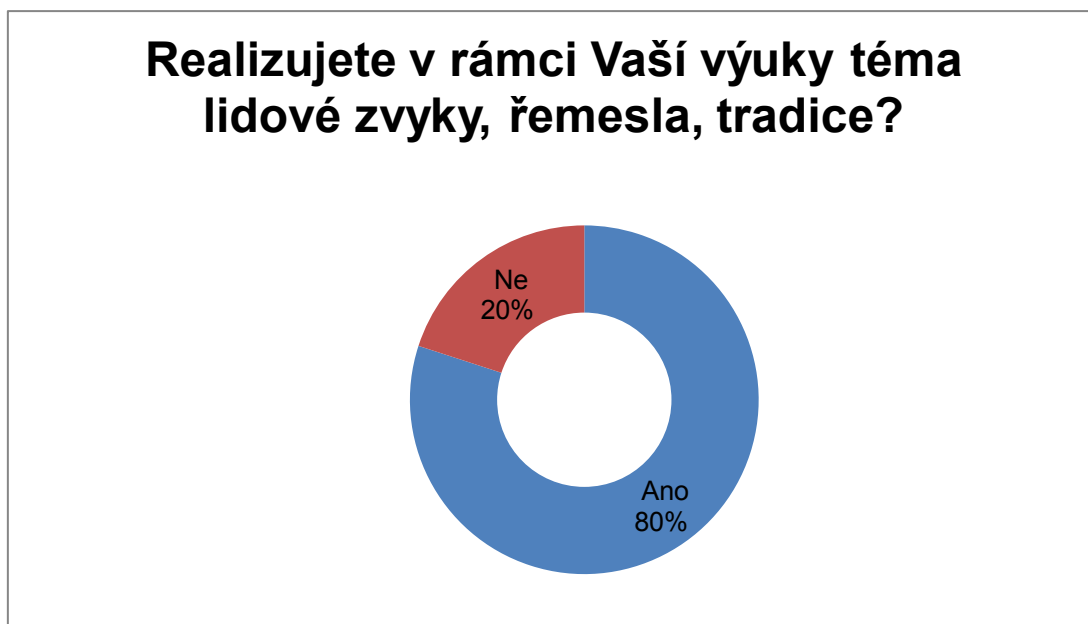
Z grafu č. 3 vyplývá, že téměř 2/3 respondentů působí ve školách městského typu.

9.2 Vyhodnocení odpovědí respondentů

Otázka č. 1: Realizujete v rámci Vaší výuky téma lidové zvyky, řemesla, tradice?

- a) Ano
- b) Ne

Graf č. 4: Rozdělení respondentů, zda realizují výuku předmětu Praktické činnosti.

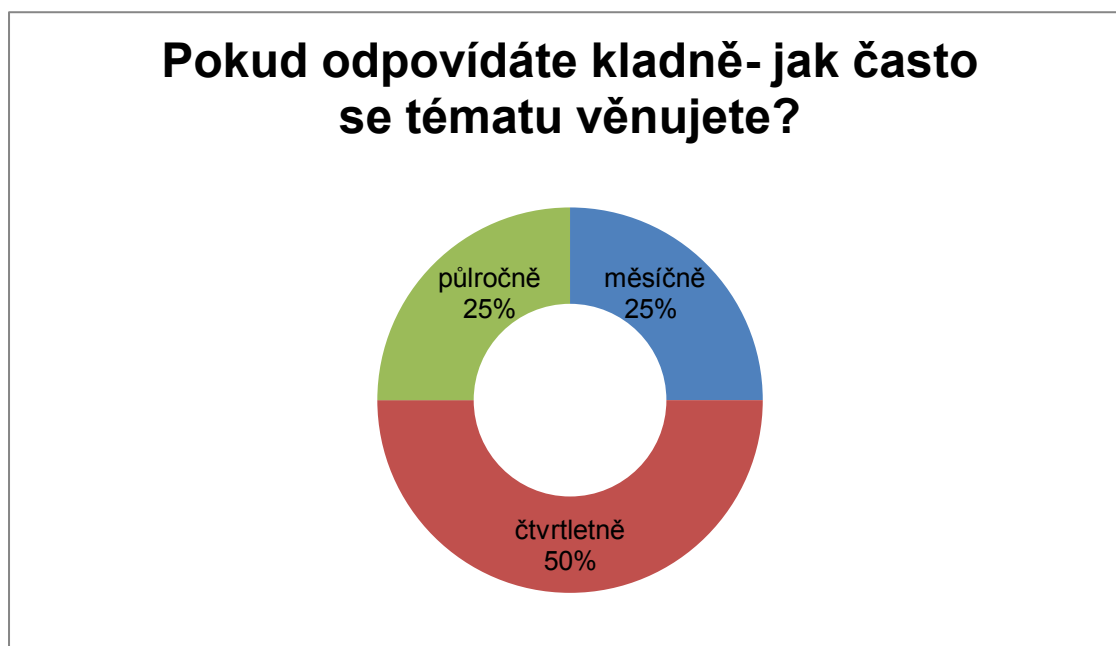

Odpověď pedagogů byla z 80 % kladná. Je to zřejmě proto, že kraj Podluží je svérázný kraj s dlouhodobou tradicí lidových zvyků a řemesel.

Otázka č. 2: Pokud odpovídáte kladně- jak často se tématu věnujete?

- a) měsíčně
- b) čtvrtletně
- c) půlročně
- d) ročně
- e) jiná odpověď

Graf č. 5: Rozdělení respondentů, zda realizují výuku předmětu Praktické činnosti.

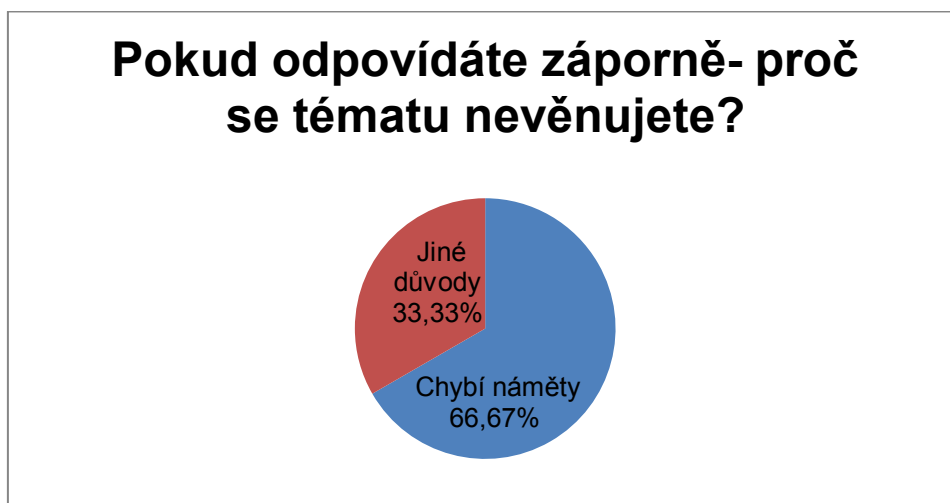

Je zajímavé, že převažuje jiná odpověď, kdy dotazovaní se tématem zabývají podle potřeby, kdy se konají folklórní události v regionu a dle zvyků a lidových tradic, které probíhají během roku. Při výuce českého jazyka, hudební výchovy a Praktických činností převládá druhá odpověď (čtvrtletně), u ostatních aprobačních předmětů Přírodopisu, Zeměpisu dotazovaných pedagogů je uváděno, že se lidovým zvykům a tradicím věnují půlročně nebo měsíčně. Podle grafu je patrné, že se tomuto tématu učitelé věnují poměrně často.

Otázka č. 3: Pokud odpovídáte záporně, proč se tématu nevěnujete?

- a) Chybí náměty
- b) Téma mě nezajímá
- c) Jiné důvody: _____

Graf č. 6: Rozdělení respondentů, z jakých příčin uvedené téma nerealizují v předmětu Praktické činnosti.

Můžeme shrnout, že uvedeným pedagogům chybí náměty, popř. nechtějí zasahovat do ŠVP. Jiné důvody nejsou uvedeny.

Otázka č. 4: Zaměřujete se ve výuce na národní nebo místní zvyky?

- a) národní
- b) místní
- c) národní a místní

Graf č. 7: Rozdělení respondentů, jak se zaměřují při výuce na národní nebo místní zvyky

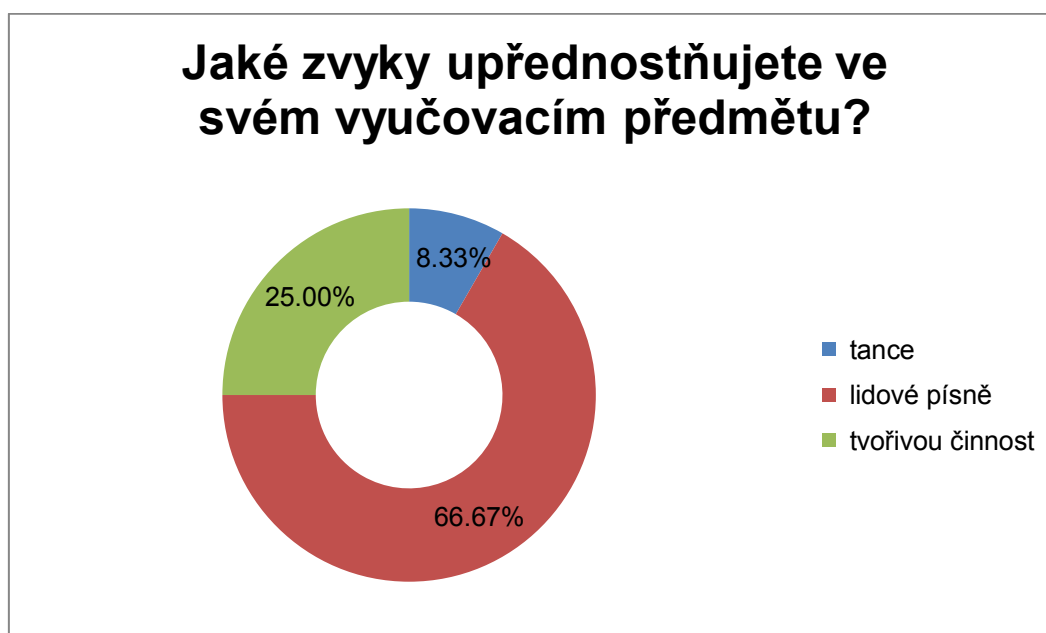
Téměř polovina respondentů volila odpověď, že se zabývají zvyky regionálního charakteru. Téměř 1/3 respondentů se ve svých vyučovacích hodinách nejčastěji

zabývá místními i národními zvyky a 1/5 respondentů volí nejčastěji téma globální a zaměření na téma národních zvyků.

Otázka č. 5: Jaké zvyky upřednostňujete ve svém vyučovacím předmětu?

- a) tance
- b) lidové písně
- c) tvořivou činnost
- d) jiné zvyky, tradice _____

Graf č. 8: Rozdělení respondentů, jaké zvyky při výuce upřednostňují

2/3 respondentů upřednostňují ve výuce zaměřené na lidové zvyky nejvíce výuku lidových písní, 1/4 respondentů volí tvořivou činnost, velmi málo respondentů (méně než 1/10) se věnuje lidovým tancům. Jiné zvyky a tradice respondenti neuvádějí.

Otázka č. 6: Čeho se lidové zvyky týkají?

- a) roční období
- b) křesťanské svátky
- c) občanské slavností
- d) jiné _____

Graf č. 9: Rozdělení respondentů, při jakých příležitostech se téma lidových zvyků a tradic vyučuje

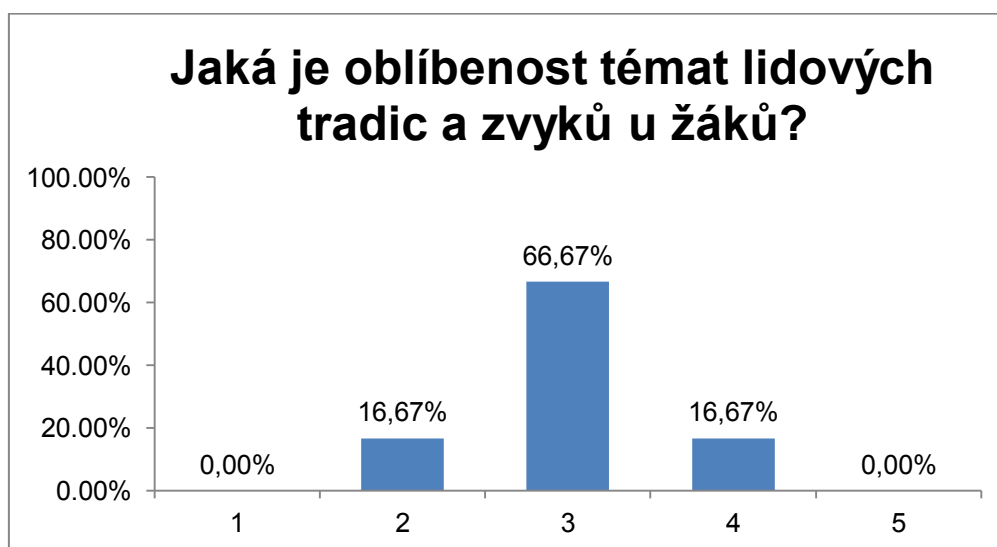

Nejvíce si při výuce lidových zvyků a tradic pedagogové všímají ročního období, sporadicky zvyky a tradice zaměřují na křesťanské svátky a jiné tradice. Občanské slavnosti nejsou uvedeny.

Otázka č. 7: Jaká je oblíbenost témat lidových tradic a zvyků u žáků?

(Ohodnoťte známkou jako ve škole - 1 2 3 4 5)

Graf č. 10: Rozdělení respondentů, jaký mají jejich žáci postoj k tématu lidových zvyků a tradic.

Lidové zvyky a tradice jsou ve výuce u žáků v oblibě. Stejně málo početné skupiny hodnotí oblíbenost známkou 4 a 2, proto výsledná známka je průměrná.

Otázky č. 8), 9) 10) vyplňují pouze učitelé Praktických činností:

Otázka č. 8: Při výuce Praktických činností nejčastěji používáte?

- a) dřevo
b) plasty
c) papír
d) kov
e) kombinace různých materiálů
f) jiné (doplňte): _____

Graf č. 11: Rozdělení respondentů, jaké materiály využívají ve výuce tématu lidových zvyků a tradic nejčastěji.

Nejvíce používaným materiálem ve výuce praktických činností je kombinace různých materiálů. Druhými nejpoužívanějšími materiály je papír, potom dřevo. Zajímavé je, že dřevo je užíváno nejméně, zřejmě z důvodu menší dostupnosti, se kterou se i setkáváme v minulosti. Kov se jako materiál na školách při realizaci výuky uvedeného tématu neužívá.

Otázka č. 9: Jaký druh materiálu je u žáků nejoblíbenější?

- a) kov
b) papír
c) plasty
d) dřevo
e) kombinace různých materiálů
f) jiné _____

Graf č. 12: Rozdělení materiálů využívaných ve výuce tématu lidových zvyků a tradic dle jejich oblíbenosti u žáků.

Podobná odpověď se vyskytuje u žáků. K nejoblíbenějším materiálům patří papír a o něco méně kombinované materiály. Dřevo ani jiné materiály při Praktických činnostech nejsou u žáků v oblibě. Souvisí to jistě také s nabídkou materiálů.

Otázka č. 10: Jaké je vybavení školní dílny?

(Ohodnoťte známkou jako ve škole - 1 2 3 4 5)

Graf č. 13: Rozdělení respondentů dle jejich hodnocení vybavení školní dílny.

Nejvíce pedagogů hodnotilo dílnu známkou tři. Druhá nejpočetnější skupina ohodnotila dílnu pro Praktické činnosti známkou pět jako nedostatečně vybavenou a známkou 2 jako chvalitebně vybavenou. Pouze menšina učitelů hodnotila vybavení dílny známkami čtyři. Toto zjištění ukazuje na nevyhovující vybavení dílen na základních školách.

10 Případová studie

Ve čtyřech základních školách na Podluží probíhala případová studie při rozhovoru s řediteli Základních škol v Lanžhotě, Břeclavi, Moravském Žižkově, Tvrdonicích. Byly jim položeny stejné otázky:

1. Jak ve svých předmětech učitelé zahrnují do výuky národní a místní lidové zvyky

Dva ředitelé základních škol potvrdili, že se pedagogové zabývají národními a místními zvyky rovnoměrně. Jeden ředitel se přikláněl k místním tradicím a zvykům Podluží. Jeden ředitel odpověděl, že se lidovými zvyky nezabývají, je to záležitost mimoškolních aktivit, především obce.

2. Jaké lidové zvyky a řemesla škola nabízí žákům v mimoškolních aktivitách

Všichni ředitelé potvrdili činnost tanečních kroužků, jinak se mimoškolní aktivita zaměřená na tradice Podluží soustřeďuje na obce, které tuto činnost **podporují**.

3. Jaké hodnocení dávají své škole za využívání lidových tradic a zvyků

Dva ředitelé hodnotili známkou 3, jeden známkou 4 a jeden známkou 2. Průměrná známka byla 3, což nasvědčuje o střední aktivitě.

Z rozhovoru bylo patrné, že se lidovými zvyky a tradicemi svého rodného kraje zabývají učitelé průměrně. Důležitým článkem je dobrý pedagog - „srdcař“, který podlužáckými tradicemi žije. V Základní škole Lanžhot poskytují žákům výstavy, přednášky týkající se tradic Podluží. Před Velikonocemi zvou do školy maléřečky, aby seznámily žáky se škrabanou technikou při vytváření kraslic, s výrobou mašlí, pletením šlahačky. V Moravském Žižkově zařadili v rámci školní akademie trilogii přehlídky historických krojů Podluží. Dokonce mají nafocený album. V zájmové činnosti se zabývají některé školy folklórem. Mají hlavně folklórní taneční kroužky. Hodně škol však tuto činnost vzdává z důvodu aktivní činnosti žáků ve svých obcích. Průměrná známka hodnocení aktivit lidových zvyků a řemesel byla 3, což ukazuje na rezervy.

Závěr

Podluží je neobyčejný region naší vlasti. Rozkládá se v překrásném moravském kraji s malebnou a úrodnou krajinou. Lidé, kteří žijí v Podluží, jsou pracovití, pohostinní, srdeční a veselí. Mají rádi svoji zemi, starají se, aby jim přinášela úrodu a bohatství. Mají vztah k dědictví svých předků. Velmi si váží historie a předaných tradic, které zachovávají a prohlubují je. Líbí se mi jejich nářečí a lidové písně, cimbálová muzika.

Pro národopisné studium Podluží mají největší význam názední malby, kroje, kraslice a výšivky. V nich se nejvíce projevují zvláštnosti, které byly dány celkovým vývojem lidové kultury v této oblasti. Dodržování lidového folklóru a zvyků Podluží je stále živé. Každá obec na Podluží se věnuje lidovým tradicím a zvykům přes celý rok. Je možno vidět, že práce pedagogů je také zaměřena dle možností na lidové tradice regionu. Dotazníkovým šetřením je popsán stav výuky tématu lidových zvyků, tradic a řemesel ve vymezeném regionu. Osloveno bylo 30 učitelů z šesti různých základních škol v regionu Podluží v okresech Břeclav a Hodonín. Ze získaných odpovědí bylo zjištěno, že problémy jsou podobné. Téměř všichni oslovení pedagogové mají kladný vztah k tématu lidových zvyků, tradic a řemesel. Z dotazníku vyplývá, že výuka tématu lidových zvyků, tradic a řemesel má národní i místní charakter. Část dotazníkového šetření se dotýká výuky Praktických činností. Alarmující je, že téměř všechny školní dílny a odborné učebny pro realizaci výuky předmětu Praktické činnosti mají problémy s materiálním vybavením. Hodnocení vybavení dílen vyučujícími nebylo pozitivní, i když všichni učitelé mají dílnu k dispozici. V rozhovoru s řediteli škol na Podluží vyplynulo, že se učitelé ve výuce zabývají lidovými zvyky a národními i místními tradicemi. Speciální zaměření ředitelé sledují v podobě školních akademií, výstavek, přednášek, výuky erudovaných odborníků na lidová řemesla hlavně před svátky. Folklórní taneční, pěvecké a hudební kroužky se na základních školách vyskytují, ale sporadicky. Souvisí to jistě s časovou náročností realizace uvedených aktivit. Důvodem je také realizace žáků v mimoškolní činnosti ve folklórních kroužcích při obcích.

Důležité je, aby nastupující generace ctěla a předávala lidové zvyky, řemesla a tradice svého bydliště další generaci. I když vlivem pokroku techniky skoro veškerá činnost zanikla, nesmíme na ni zapomínat.

Použité zdroje

Literární zdroje

- Brichtová, D.. Podoby kraje a času: kniha okresu Břeclav. Mikulov: ARC, 1996. ISBN 80-902092-1-1.
- Demek, J., ed. a Mackovčín, P., ed. Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny. Vyd. Brno: AOPK ČR, 2006. 580 s. ISBN 80-86064-99-9.
- Hrabalová, O. a kol. Podluží v lidové písni. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988. 411 s. Vlastivědná knihovna moravská; sv. 60.
- Janák, J. a kol. Tvrdonice. Příroda, dějiny a lidová kultura podlužácké obce. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1986. 421s.
- Jeřábek, R., Frolec, V. a Holý, D.. Podluží. Brno: Krajské nakl., 1962. 194 s., obr.
- Kapičák, Š., Malovaný kraj. OKS Břeclav 1975-1985.
- Klíma, B. : Nejstarší osídlení Břeclavska. Mikulov: Regionální muzeum, 1986, s.38.
- Kolektiv Autorů, Lidové stavitelství z regionů Moravy: Břeclavsko, Hodonínsko, Strážnicko, Vyškovsko. Břeclav: Pro MAS Dolní Morava, MAS Strážnicko a MAS Společná cesta vydalo občanské sdružení Malovaný kraj, 2011. ISBN 9788090495630
- Kolektiv Autorů. Podoby kraje a času, Břeclav 1996
- Kružík, J. a S. Reichman. Lidové zvyky a slavnosti na Podluží. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1982
- Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátýprvý díl-R(Ř) - Rozkoš. fotoreprint pův. vyd. Praha: Argo, 2000, s. 538. ISBN 80-7203-289-5.
- Ottův slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátýpátý díl. T-Tzschirner. fotoreprint pův. vyd. Praha: Argo, 2001, s. 625. ISBN 80-7185-439-5.
- Pilát, V. Pamětní zápis. Přítluky 1975.
- Polášková, E. Slovácko. Brno, 1966.
- Průcha, J., Walterová, E. a Mareš, J.. Pedagogický slovník. 6.,aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

- Tolasz, R. a kol. Atlas podnebí Česka = Climate atlas of Czechia. 1. vyd. Praha: Český hydrometeorologický ústav, 2007. 255 s. ISBN 978-80-86690-26-1.
- Večerková, E. O kraslicích na Slovácku. Podluží. Večerková, Eva. In: Malovaný kraj. Národopisný a vlastivědný časopis Slovácka. Břeclav: Moraviapress 37, č. 1, (2001,) s. 3.
- Vondrušková, A. České zvyky a obyčeje. 1. vyd. Praha: Albatros, 2004. 370 s. Oko. Klub mladých čtenářů. ISBN 80-00-01356-8.
- Židlický, V. Lidé, kroje, tradice: Bavory, Břeclav, Stará Břeclav ... Valtice. Brno: David Židlický/Atelier Židlicky, ©2013. 407 s. ISBN 978-80-905608-0-2..

Internetové zdroje

1. Podluží. Podluží [online]. Břeclav: Pixelhouse s.r.o., 2009 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://podluzi.cz/>
2. KÁŇOVÁ, Alena. Národopisná oblast Podluží. In: Město Břeclav [online]. Břeclav: Město Břeclav, 2009 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <http://breclav.eu/kultura-a-volny-cas/narodopisna-oblast-podluzi-1>
3. Mapy. Národní geoportál INSPIRE [online]. Praha: Cenia, 2015 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>
4. Objevte ČR: Lidové zvyky. Česká republika [online]. Praha: Ministerstvo zahraničí, 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Objevte-CR/Zivotni-styl-v-CR/Lidove-zvyky>
5. Kurikulum. Psychologie - Pedagogika [online]. [2008] [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://psychologie-pedagogika.studentske.cz/2008/07/kurikulum.html>
6. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2016-06-02]. Dostupné z WWW:<http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.
7. Žůrek, Z.. Podluží. In: FolklorWeb.cz [online]. Folklorum: FolklorWeb.cz, 2016 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://www.folklorweb.cz/regiony/podluzi.php>
8. Slovácký verbuňk. Národní ústav lidové kultury [online]. Praha: Národní ústav lidové kultury., 2008 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=138>).

9. Kolektiv autorů. Mužský kroj. In: Folklor a tradice [online]. Břeclav: Malovaný kraj, 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.folkloratradice.cz/cs/lidovy-kroj-podluzi/muzsky-kroj>
10. Kolektiv autorů. Ženský kroj. In: Folklor a tradice [online]. Břeclav: Malovaný kraj, 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.folkloratradice.cz/cs/lidovy-kroj-podluzi/zensky-kroj>
11. Kolektiv Autorů. Dětský kroj. In: Folklor a tradice [online]. Břeclav: Malovaný kraj, 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.folkloratradice.cz/cs/lidovy-kroj-podluzi/detsky-kroj>
12. Dolní Bojanovice. Dolní Bojanovice [online]. Dolní Bojanovice: Galileo Corporation s.r.o., 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.dolnibojanovice.cz/obec-329/informace-o-obci/obec-dolni-bojanovice/>
13. Stránský, L.. Břeclavan. In: Břeclavan [online]. Břeclav: Národopisný soubor BŘECLAVAN, 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.breclavan.com/>
14. O krúžku. Slovácký krúžek Poštorná – Koňaré [online]. Břeclav-Poštorná: Tumblr. Minimal Theme, 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.konare.cz/kruzek>.
15. Folklorní krúžek Pohárek. Folklorní krúžek Pohárek [online]. Týnec: Templates, 2011 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.fkpoharek.unas.cz/index2.php?id=about>
16. Dětský folklorní soubor Kostičánek. Kostice [online]. Kostice: Galileo Corporation s.r.o., 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.kostice.cz/spolky-sdruzeni/kosticanek/?pageshowing=3>
17. Dětský národopisný soubor Lužičánek. Základní škola Lužice [online]. Lužice: WordPress, 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://zsluzice.eu/zakladni-skola/zajmova-cinnost/luzicanek/>
18. Představujeme kulturní soubory - Žižkovjánek. Podluží [online]. Břeclav: All Rights Reserved, 2009 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.podluzi.cz/aktuality-regionu/region-v-mediich/region-v-mediich-rok-2007/311-predstavujeme-kulturni-soubory-zizkovjanek>

19. DFS Kordulka. Starý Poddvorov [online]. Obce Starý Poddvorov: Galileo Corporation s.r.o., 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.poddvorov.cz/zajmove-organizace/dfs-kordulka/>
- 20 O souboru. POMNĚNKA [online]. Tvrdonice: www.kubix.cz, 2011 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: http://pomnenka.wz.cz/o_souboru.html
21. O nás. Mužáci Lužice [online]. Lužice: WordPress, 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.muzaci-luzice.cz/>.
22. Ženský sbor z Lanžhota. Lanžhot [online]. Lanžhot: Galileo Corporation s.r.o., 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.lanzhot.cz/organizace-a-spolky/?pageshowing=3&more=130>
23. Den lidových řemesel. Městys Moravská Nová Ves [online]. Moravská Nová Ves: www.mnves.cz, 2014 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.mnves.cz/aktualita-607/kulturni-akce/den-lidovych-remesel>
24. O lanžhotský přegulňák. Turistický portál České republiky CZeCOT [online]. World Media Partners, 2014 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: http://www.czecot.cz/akce/249467_o-lanzhotsky-pregulnak
25. Hudecké dny. Město Břeclav [online]. Město Břeclav: Město Břeclav, 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://breclav.eu/kultura-a-volny-cas/hudecke-dny-listopad>

Zdroje obrázků

1. Administrativní členění ČR (kraje, okresy, obce) - shapefile.zip [online]. Praha: Ulož.to, 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://ulozto.cz/xUDciXt/administrativni-cleneni-cr-kraje-okresy-obce-shapefile-zip>
2. Hošková, J. O živé tradici vojenského tance. Harmonie [online]. 2010, 17, 1 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/o-zive-tradici-vojenskeho-tance.html>
3. Lidové stavitelství. Společné putování za dědictvím regionů [online]. Břeclav: Malovaný kraj, 2012 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.mas-dolnimorava.cz/dedictvi/component/zoo/item/lidove-stavitelstvi>

4. Pozvání s Jitkou Matuszkovou na jih Moravy do Pavlova a Lanžhota. [Http://www.lidove-stavby.cz/](http://www.lidove-stavby.cz/) [online]. Praha: Foibos Books s.r.o., 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.lidove-stavby.cz/?pozvani-s-jitkou-matuszkovou-na,153>
5. Magie koutních a úvodních plachet. In: Moje kniha stínů [online]. Blog, 2014 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://moje-kniha-stinu.blog.cz/1410/magie-koutnich-a-uvodnich-plachet>
6. Magie koutních a úvodních plachet. In: Moje kniha stínů [online]. Blog, 2014 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://moje-kniha-stinu.blog.cz/1410/magie-koutnich-a-uvodnich-plachet>
7. Veselá je dědina aneb zvyky a tradice Podluží. Crustum [online]. Brno: Crustum, 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.crustum.cz/vyvrtka-5/1315-podluzi-zvyky-tradice>
8. Kolektiv Autorů. Ženský kroj. In: Folklor a tradice [online]. Břeclav: Malovaný kraj, 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.folkloratradice.cz/cs/lidovy-kroj-podluzi/zensky-kroj>
9. Kolektiv Autorů. Dětský kroj. In: Folklor a tradice [online]. Břeclav: Malovaný kraj, 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.folkloratradice.cz/cs/lidovy-kroj-podluzi/detsky-kroj>
10. Fašank. Město Břeclav [online]. Břeclav: Město Břeclav, 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://breclav.eu/kultura-a-volny-cas/fasank-unor>
11. Kroje Podluží. Rosa z Podluží [online]. Lanžhot: eStránky.cz, 2016 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://www.rosa.estranky.cz/clanky/lidove-kroje-slovacka/kroje-podluzi.html>
12. Hody v Ladné. Rajce.net Zážitky na jednom místě [online]. 2016: MAFRA, a.s., 2014 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: http://vlcak01.rajce.idnes.cz/Hody_v_Ladne_2014#IMG_0700.jpg
13. Draní peří: Jemná práce i spousta zábavy. Regionální televize Jih [online]. Tvrdonice: Regionální televize Jih, 2015 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.rtvj.cz/drani-peri-jemna-prace-i-spousta-zabavy/>

Příloha č. 1: Dotazník pro učitele základních škol

Vážená paní učitelko, pane učiteli, jsem studentkou oboru Základy technických věd a informačních technologií pro vzdělávání a Geografie a v rámci své bakalářské práce se na Vás obracím s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku pro účely realizace výzkumného šetření na téma Lidové zvyky, tradice a řemesla v předmětu Praktické činnosti v regionu Podluží.

1) Realizujete v rámci Vaší výuky téma lidové zvyky, řemesla, tradice?

- a) Ano
- b) Ne

2) Pokud odpovídáte kladně- jak často se tématu věnujete?

- a) měsíčně
- b) čtvrtletně
- c) půlročně
- d) ročně

3) Pokud odpovídáte záporně- proč se tématu nevěnujete?

- a) Chybí náměty
- b) Téma mě nezajímá
- c) Jiné důvody: _____

4) Zaměřujete se ve výuce na národní nebo místní zvyky?

5) Jaké zvyky upřednostňujete ve svém vyučovacím předmětu, doplňte podrobněji?

- a) tance
- b) lidové písně
- c) tvořivou činnost
- d) jiné zvyky, tradice _____

6) Čeho se lidové zvyky týkají?

- a) roční období
- b) křesťanské svátky

c) občanské slavností

d) jiné _____

7) Jaká je oblíbenost témat lidových tradic a zvyků u žáků?

(Ohodnoťte známkou jako ve škole- 1,2,3,4,5).

Otázky č. 8), 9) a 10) vyplňují pouze učitelé praktických činností:

8) Při výuce praktických činností nejčastěji používáte

a) dřevo

b) plasty

c) papír

d) kov

e) kombinace různých materiálů

f) jiné

(doplňte): _____

9) Jaký druh materiálu je u žáků nejoblíbenější?

a) kov

b) papír

c) plasty

d) dřevo

e) kombinace různých materiálů

f) jiné _____

10) Jaké je vybavení Vaší školní dílny?

(Ohodnoťte známkou jako ve škole - 1 2 3 4 5).

Závěrem Vás prosíme o uvedení několika základních údajů potřebných pro zpracování dotazníku:

Pohlaví:

a) žena

b) muž

Vaše aprobace:

Kde se škola, kde pracujete, nachází?

a) ve městě

b) na vesnici

Děkuji Vám za spolupráci.

Jméno a příjmení:	Bc. Eva Kolářová
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy Pedagogické fakulty UP
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Havelka, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Využití lidových zvyků, tradic a řemesel v Praktických činnostech v regionu Podluží
Název v angličtině:	The use of folk customs, traditions and crafts of the region Podluží in practical activities.
Anotace práce:	Práce popisuje lidové zvyky, řemesla a tradice v regionu Podluží. Sleduje zvyky a řemesla v minulosti a jejich začlenění v současnosti - ve škole i v obcích regionu. Práce obsahuje průzkum zaměřený na učitele v tomto regionu, na uplatnění tohoto tématu ve výuce především v hodinách Praktických činností.
Klíčová slova:	Tradice, folklor, zvyky, rukodělná činnost, lidové tance
Anotace v angličtině:	The thesis describes the folk customs, crafts and traditions of the region Podluží. It follows the traditions and crafts of the past and their inclusion in the present - in school and in the villages of the region. Work includes research aimed at teachers in the region, on the application of this topic in education especially in hours of practical activities.
Klíčová slova v angličtině:	Traditions, folklore, customs, handicraft activities, folk dances
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník pro učitele základních škol
Rozsah práce:	52 normostran
Jazyk práce:	český jazyk